48ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1033 Կ. ՊՈԼԻՍ ՇԱԲԱԹ Յոյս 6 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1904 8 ՐԱՄԱԶԱՆ 1322 - 3 ԹԷՐԹՈՒՆԸ ՍԱՆԻ 1320

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԻՐ ՈՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅԱԷՐԵԱՆ
ԱՌԱՋ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԼԻՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գ-ՆԷ Ալի Ֆառաւէթ, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ լրեն ազատ։

Մանզումէի Էֆքիար

ՀԱՅԱԿԵՐԻՆ ԱԶԱՒՈՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یوی وسیاسی غزه‌در
صاحب امتیازی : ارمیاسی فرم
۳۸ نومرو مطبعه‌سنده باصلمشدر : استانبول

ԳԻՆԸ ԱՆԴՐԱՊԱՐՏԱԿԱՆ ԱՌՔՈՎ
	Տարեկան	Վեցամսեայ
Գալաթայ համար	80 ղր.	50 ղր.
Դուռաւանդերու համար	108 »	80 »
Պարտաւորեալներ համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՏԱՍՆՕՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ։
Մէկ անգամի պէսի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԱ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՕՏԱՐ ԵՒ ՕՏԱՐԱՊԱՏՈՒԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

Մանզումէի 1001 թիւով «Գերման տարրական դպրոցները» վերնագրին տակ կրուած յօդուածի մը մէջ, գերմանական խառն, այսինքն զանազան յարաբերութիւններէ բաղկացեալ վարժարաններուն մէջ, Թուրքերէնի ուսանողին իրեն վերաբերեալ յարմարութեան պահանջող դասատուի մը կողմէ, իր կրօնը ուսուցչութիւն՝ ուշադրութեան առարկայ եղաւ, որ կարեւորութենէ զուրկ բան մը չէ, օրէնքն զերծանացուց, նոյնքան ալ մեզ համարձ

Մեր մէջ այս կէտը, ամէնէն դիւրագործադրելիին ըլլալով հանդերձ բոլորովին անտեսուած է։

Հայ համայնքին վերաբերող այնքան սուրբ թիւով, օտար կամ ոչ հայ վարժարանները յանախող ուսանող կայ ուսանողութիւնը, զատած վարժարաններուն վերաբերեալ յարաբերութեանը կամ նոյն վարժարանին կրօնը կ'ուսանին և գրեթէ մեծաւ մասամբ առանց իրենցինին տեղեակ ըլլալու։

Միթէ քիչ են բողոքական կամ հայ-հռոմէական վարժարաններ յանախող աշակերտներ, որոնք առանց կրօնը ուսանելով և անոնցմէ ազդուելով, առ այն հակելու միտ ձգտում մը ունին։ Այս ամէնը, մեր ծնողաց անտարբերութեանը, անապարձութիւնը և անհեռատեսութեան արդիւնք չէն։ Մեր ծնողները իրենց զաւակը ազգ. վարժարան դրկել ամօթ, զազիկութիւն, անպատուութիւն կը կարծեն, և մեծ պարծանք մը կը համարին իրենց ըսելով թէ, տղանին, այս ինչ գոյժը կամ այն ինչ բարձրագոյն վարժարանը ուսանող է։ Նոյնը աղջկանց համար ալ։ Մեր մէջ հետեւեալ տաճկերէն գառաւական առածը լիովի գործադրութեան վրայ է. «Խաղող խաղողի նայելով կը սեւնայ»։ Թիչ մը ունեւոր դասակարգէն, շատեր ամենեմաբար ազգային վարժարաններու անունը տուած առանցին զզուանք մը զգալ կը ձեւացնեն, առանց քիչ մը իրերուն խորթափանց ըլլալով ըմբռնելու որ, սոյն հաստատութեանց ոչ բարեկարգ վիճակին պատճառը մենք ենք, ոչ թէ դուրսէն մէկը, օտար մը։ Բազմաթիւ են ծնողներ որոնք շատ զղջացած են՝ (ժամանակէ մը վերջ) իրենց հոգեհատորները, եւրոպական կամ օտարազգեան վարժարան դրկած և իրենց իսկ ձեռքովն ու դրամովը տղաքնին իրենցմէ զատած այլասերած ըլլալնուն. որովհետեւ կը տեսնեն թէ ո՛չ իրենց յուսացածը գլխերնուն մէջ ունին, և ոչ ալ իրենց կրօնը. կարծես թէ իրենց զաւակը չըլլար, այլ բորբովին օտար մէկը։ Բայց ո՛չ է այլ հեւս, ժամանակը անցած, ճար չի կայ պէտք է հաշակերպել, իրենց իսկ գլխով գործած սխալնուն ու անոր ապաչաւը կրել։

Ո՛չ ո՛ք կը մտածէ ընդհանուր առմամբ, մեր վարժարանները չանոյ նախանձելի վիճակի մը գտնել։ Որովհետեւ փոյթը, օտարը կը հոգայ զիրենք հոգ չէ թէ մեծաքանակ վարձքով, օտարները մերինէն լաւագոյն կը տեսնուի իրենց, որովհետեւ օտարասիրութիւնը մեր մէջ արմատացած մոլութիւններու գլխաւորներէն մին է։

Այն դրամները, որոնք օտար վարժարանները յանախող հայ մանկտիներու կրթութեան կը տրուին, մեր վարժարանները դրկելով մերիներուն եթէ յաջողուէին, արդէն իսկ գրեթէ ամէնուն ալ ուսման մակարդակը արդի վիճակներէն շատ բարձր պիտի ըլլային։

Ինչ որ աւելի զարմանալի է, սա է թէ եթէ հարկ ըլլայ նոյն իսկ մեր ծնողքներին իրենց զաւակները մեր վարժարանները դրկել, ամսականի մասին. մէկմէկ անտարբերներ կը դառնան. կարծես թէ հոն գացողները, ըլլայ ունեւոր, ըլլայ աղքատ անպատճառ ձրի կարդալ սիրելով ըլլալի։

Անգամ մը օտարազգեան վարժարան յանախող բարեկամներէս մին, պատմեց թէ իրենց իրը քրիստոնէական դաս տրուած էր, ի մէջ այլոց ի բերան ուսանիլ Հաւատամքը. ուստի և ինքն ալ Հայ եկեղեցւոյ զաւակ, այն դասին համար մեր Հաւատամքը լաւ մը կը սորվի և դասին՝ ամբողջութեամբ անսխալ կ'ըսէ, ինչպէս նաեւ իր դասընկերներուն ալ սոյնը կը հաւատան. բայց ի մեծ զարմանք ամէնուն, ուսուցիչը, զայրոյթէն կաս կարմիր կարած, խոժոռ դէմքով աղուորիկ ղէրօ մը կը դնէ, և կշտամբանքով իր տեղը կը ճամբէ։

Եւ սաղ համանման շատ մը պատահարներ թուել անկարելի չէ, որոնցմով այս վարժարաններու վարիչները, վարդապետները նախատած են եւ կը շարունակեն Ցախատել մեր կրօնքն ու յարակից մասերը։ Ինչո՞ւ ներողամիտ դատողներ անոնց, ո՞ր մեր կրօնքին ամենաբարձր աստիճանաւորէն սկսելով ցեմտենը անարգելու վատթարութիւնը գործեն. անարգանքները այն աստիճանի կը հասնի որ ուսուցչի մը կը յանդգնի ըսել լուսաւորչական աղօթագրքի մը համար տասնիլ նեռել... դուրս։

Եւ այս ամէնը լսող տղաք լուռ անմրմունջ և անզգայ՝ սա իրենց կրօնին եղած լուտանքներուն նպաստելու կը շարունակեն. գալը տեսա պարապասան։ Ձգելով զանգիր զանգանուն պէս զիրենք համակող ջանքն։

Որովհետեւ «Ճշմարիտ ընդդիմախօսներն» այն է որ կամ պիտի պատժուին կամ դասի նօթէն պիտի պակսեցուին և եթէ ոչ և է իրենց ծնողաց տրտունջի մը ընեն, այս արդարեալ գիտնականները լուռ կ'անցնին անոնք ա՛լ, հաստատ համոզում մը ունենալով մեր վարդապետական վարչ. այսպիսի բան մը չեսեր ու չտեսներ որովհետեւ դիրքը նեղաբերութեամբ կնոջ քաղաքավարութիւններով ու յարգանքներով շրջացած և յողոքորթած է։ Դիալով տղայոց, այս նախանձելիները սովորաբար կը դառնայ իրենց և պատիկներէնչատեր իրաւագի կը կարծեն։ Որովհետեւ բան մի տեղեակ չեն. նոյն իսկ ոչ դիրքոս ուսանողներն մէկ քանիներ կեղծաւորութենէ դրդեալ, որովհետեւ մայրենի կրօնի սէրը իրենց մէջ մարած է. խանդ մը չեն զգար անոր նը-կատմամբ, և վարդապետներուն կամ ուսուցչաց լաւ երեւնալու ու սիրելի ըլլալու պենդանդով անոնց բաներնուն իրաւունք տալով, հաստատելալ կը ջանան մեր այս դասակարգի անմիտ պարծանքներ։

Իսկ բողոքականները յարդի չեն-ղէն տակէն ի կիր արկանել կը ջանան. և զարմանալին այն է որ կը յաջողին ա՛լ։ Ինչ բանի համար այս ամէնը դլխիկոր ընդունիլ. միթէ մենք զարգացումի, մտային կարողութենէ զուրկ ենք. միթէ կրթ. կազմակերպութեան գաղափար չունինք և ինքնամիտ չենք կրնար յաջանալ. թէ որ այո՛, ցաւալի և արգահատելի է մեր ի-նամակը, թէ որ ո՛չ, ա՛լ աւելի և ամօթ է, բան մը ունենալով զայն չգործադրելը։

Միթէ մեզ դրա՞մն է որ կը պակսի. երբէ՛ք, այս անպարզուցանելի է. կամ կարող պաշտօնեանմը. այս կէտը ոմանց խրթին թուի լուծել, բայց անկարողներու քով շատ առատներ ալ կան և զանոնք բազմացնել. ի յարկէս դիւրին է այլ և այլ կրթ. միջոցներ ձեռք առնելով։ Այո՛, կրթական ամէն բան լրացնել շատ պարզ է բայց մենք զանոնք ընելու կանոնաւորելու նը-պատակ ունենալու ենք և մեզի համար անհրաժեշտութիւնը, մեր մէջ չեշտուելու է և ոչ թէ այդ պակասը օտարներով լրացուելու է։

Ճիկեցէ՛ք ձեր տղաքը թէ որ անհրաժեշտ կ'զգաք օտար վարժարան, բայց գոնէ՝ թողէ՛ք անոր որ իր ազգին վարժարաններէն միոյն մէջ նախնական կրթութիւն մը առնէ, իր կրօնը ուսանի, և ինքնութիւնը հասկնայ։

Եւ մի շարունակէ՛ք ինչպէս որ շատեր կ'ընեն՝ ճարելու թէ կարելի է կրթարան 5-6 տարի տղաքներ ուղարկի գիրկը նիստ։ Մի՛մոռնաք թէ այդ վարդապետները դեր. ձեր տիրոյ առարկաները կը յանախեն. ուրեմն զանոնք կրթութիւն մը հոս, իսկ դասատի մէջ ալ դասատուական գործունէութիւնը համանաւասար, դիտելի իսկ ոմանցինէն կրնամ ըսել ա՛ւելի բարձր, կան Ս. Կարապետի վանքն ու Սանասարեան վարժարանը, որոնք համեմատաբար աւելի դիւրամատչելի ալ են։

Սրբէն օտարին դիմելու պէտք չը մնար թէ որ ամէն հայ իր վարժարանը յանախելու ըլլայ. որովհետեւ պիւեճեհներն ալ այն ատեն հիմակուան անձկութեան մէջ չեն մնար ու պէտք եղածը կը հոգացուի և կը լրանայ կրթութեան խնդիրը մեր սեփհական, բարեկարգուած վարժարաններուն մէջ։

Նամանաւանդ ինչո՞ւ մեր աղջիկ զաւակները այս օտար կամ օտարադաւան վարժարանները յանախեցնել, քանի որ անոնք ազգային մէջ ո՛չ վճառական և ո՛չ ալ յանձնակատարներ և այլն պիտի ըլլան, սովորոյթ մը որ մեր մէջ դեռ մուտք չէ գտած։

Անոնց պէտք եղածը, կարծեմ մերինները իրենց արդի վիճակներնուն մէջ կրնան հոգալ։ Որովհետեւ անոնց մտային զարգացումը կը կայանայ աւելի՝ իրենց մայրենի լեզուին կատարեալ ուսուցումովը. մի քիչ տեղեակ ըլլալ երկրին մէջ ամենէն աւելի գործածուած լեզուներուն և գիտականին մէջ բան կարի զօրաւոր ըլլալ։ Զոր օրինակ տնտեսագիտութիւն, ձեռագիտութիւն, ձեռարուեստ և այլն, կը բաւէ արդէն աղջկան մը համար։

Զեմ կրցած ըմբռնել ու չեմ կրնար ալ ըմբռնել սա պարագան թէ, օտարազգեան հաստատութեանց վարիչներէն ոմանք կը պատուիրեն և կ'ստիպեն եղեր, հայ աշակերտներու կիրակի օրը իրենց աղօթատեղին, եկեղեցին ներկայ գտնուիլ, սպասնալով աշակերտներուն թէ հակառակ պարագային, վարքի. դասի նօթերէն պիտի պակսեցուցուի և պիտի պատժուի։ Տղայոց «մենք մեր եկեղեցին երթանք պիտի» առարկութեան պարագային, «ապա թէ ոչ, այն ատեն վարժարան ալ մի՛ գաք» պատասխանելու զօրութիւնն անգամ ստացած են, մեր ծնողաց բոլորանուէր և կրօնի նկատմամբ անփոյթ ըլլալէն։

Ցանցանքը դարձեալ կը կրկնեմ ա-նոնցը չէ այլ մերը, որովհետեւ այս ամէնը լսելով, տեսնելով դարձեալ հոն անոնց ծոցը կը զրկենք մեր տղաքը։

Մ. Գ.

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

«Նայէ՛ Ծրագէ Բէհանի»
Նոյեմբեր 13ի խմբագրականեն

Մինչ Բորթ Արթուրի առջեւ յամառ յարձակումներով և խստագոյն պաշտպանութեամբ կը կռուին բերդերուն գրաւման համար, Շահոյի վրայ Բաց նակները անգործ կեցած են։ Մերթ ընդ մերթ Հրեւանի կրակով մէկ կամ մըւս կողմէն կ'ընդհատուի լռութիւնը, բայց ճակատները անշարժ կը մնան։ Մասնաւոր դէնդեր թեւերուն վրայ կ'աշխատին նպատաւոր առիթներով տեղեր, գիւղեր գրաւել իրենց ռազմական դիրքերութիւններուն համար, բայց ետ կը քաշուին, եթէ սովիլ զօրաւոր ընդդիմութեան բաղխուին։ Կ'երեւի թէ երկու կողմն ալ հասած է այն հաւասարակշռութեան։ Կարելի չի համարուիր որ երկու Բանակներուն յառաջապահները չա՛տ քիչ հեռու ըլլան իրարմէ զիրար տեսնեն, ու դարձեալ անփոյթ դանուին իրենց զէնքերը գործածելու։ Կամաց կամաց ա՛յն կէտին կը հասնին որ զիրար պիտի կտնչեն, իրարու կատակ պիտի ընեն, կամ իրարու վիզ պիտի փաթթուին խաղ ընելու համար — «Թէ դուն ինծի բան չընես, ես ալ քեզի բան մը չեմ ըներ» առածին համեմատ։ Առանց պատճառի չէ որ Եւրոպական Տէրութեանց դիտուորական կանոնները խստիւ կ'արգիլեն զինուորներուն՝ երբեք բերան պր բերան հաղորդակցութեան չմտնել թշնամիին հետ։ Այսօր լուր մը եկաւ. է, որուն համեմատ Շահոյի վրայ գտնուող եկող Բանակներուն յառաջապահները իրարու հետ կ'ելդայրանան, սիկարէթ և ուրիշ նուէրներ կը փոխանակեն իրարու հետ։ Այսպիսի դէպքեր կարելիութեան սահմանին կը վերաբերին, մանաւանդ երբ պատերազմը երկարաձգուի, և ճակատամարտներու համար ա՛յքան երկար միջոցներ տրուին, ինչպէս անա՛ յանախ կը պատահի Ծ. Արեւելեան Պատերազմին մէջ։ Ասոնք նպատաւոր նշաններ չեն զօրքերուն պատերազմաշունչ խանդին. որովհետեւ կը ցուցնեն թէ թշնամութեան առաջ բերած ատելութիւնը երթալով կը տկարանայ, ա՛յն ատելութիւնը՝ որ զինուորները կատաղութեան պէտք է դրդռէ կռիւի ժամանակ։ Հետեւութիւնը արդէն կը տեսնուին փոքրիկ ընդհարումներու միջոցին։ Գիխաւորաբար երկու թշնամի զունդերը չատ չուտ կը բաժնուին իրարմէ կարճատեւ բախումներէ վերջ, առանց նշանակալից կորուստներ կրելու։ Խոշոր կռիւներու ատեն այս պարագան մեծ արժէք չունի, բայց հետազօտիչ ջոկատներու և պահակներու մասը մունը բախումներու միջոցին, յանախ այս պարագան իր ազդեցութիւնը կ'ունի։

Ռազմավարութեան մէջ նոր և բատերեւոյթին անշնչանելի բան մըն է դիւերային հրձգութիւնը, զոր երկու կողմերը կը գործածեն. ինչպէս Կերուելի վերջին օրերու լուրերէն։ Բայց բացատրութիւնները անորոշ են։ Զօրքերը կարելի եղածին չափ կ'ուզեն ծածկուիլ իրարմէ։ Հետեւաբար ցերեկ ատեն հրեւանին իր նպատակին չի հասնիր. նոյն իսկ անուղղակի կրակը իր կարեւորութիւնը կորսնցուցած է, որովհետեւ գետնին մէջ փորուած խորունկ խրամները հիմա ցուրտին պատճառաւ ա՛լ աւելի լաւ կերպով ծածկուած ու պատսպարուած են։ Ընդհակառակը գիւերը բանակեալին կրակին նշոյլները բաւական հեռուէն կը նշմարուին ու տեսանելի կ'ըլլան, ցոյց կուտան բանակեցողին, և կ'առաջնորդեն թնդանօթաձգութեան, որուն արդիւնքը սակայն շատ քիչ անգամ կարեւոր կ'ըլլայ, եթէ դիպուածը չօգնէ։ Կ'երեւի թէ այս գիշերային հրձգութիւնը ռուսական գիւտ մըն է, և ճարտնցիք շատ լաւ կ'ընեն իրենց հրետանին խնայելով, քանի որ մեծ ճակատամարտի մը կը սպասուի։

Թէ ռուսական և թէ ճարտնական աղբիւրէ կը հեռագրուի թէ Օեսամ վերջին օրերուս սաստիկ օգնական գունդեր ստացած է։ Ասանք Նիւշնանկի ցամաքը հանուեր են ճարտնական փոխադրանաւերու կողմէ, երկու հետեւակ զօրաբաժիններէ բաղկացեալ։ Իբրեւ ստոյգ կ'ենթադրուի թէ Օեսամ մինչեւ Բորթ Արթուրի անկումը պիտի սպասէ յարձակելու համար, եթէ այդ անկումը մօտալուտ նկատուի, որովհետեւ ա՛յն ատեն կրնայ յոյս դնել զօրաւոր Նօկիի զինուորներուն մեծագոյն մասին աջակցութեան վրայ։ Սակայն եթէ պաշարող բանակին կացութիւնը տակաւին նպաստաւոր չհամարուի, թերեւս պարտաւորուի յարձակման սկսիլ, նոր զօրաբաժինները գործողութեանց պատրաստ վիճակի մէջ դրուելնուն պէս, օգին ներկայ նպատաւոր կացութենէն օգտուելու համար։ Զմեռնամուտը յայտնապէս փոխած է գեղեցիներուն գործողութեանց պատերազմական գործողութեանց և ռազմավարութեան վրայ։ Գետերը սառելով՝ այլեւս իբրեւ արգելք իրենց կարեւորութիւնը կը կորսնցնեն, նաեւ կը կորսնցնեն իրենց արժէքը, կողմնակի շարժումներու տեսակէտով, որ երկու կողմին համար ալ մինչեւ հիմա շատ լաւ կը յարմարէր։ Այս երկրորդ պարագան անընդունելի եղաւ։ Ամենայն դիւրութեամբ կացութիւնը ալ աւելի չվատթարացնելու համար այլեւս չպնդեց իր յոռետեսութեան վրայ։

Երկու ամսիներ սակայն հաւասար վիճակ կը զգայինք գրագրական հրատարակութեան մասին, որ խորապէս ազդած էր երկուքին ալ վրայ։ Կայծակեան հարիւր անգամ զղջացած էր խմբագրին բրնձ յոռի ընդունելութեան նկատմամբ։ բայց ա՛ւէլ բանը բանէն անցած էր և վճռագրատան մէջ այնչափ դիւրահաղորդ երեւցող խմբագիրը այն ատենն կորով ցոյց տուած էր իր զրկած մարդուն, որ բոլորովին փոխած էր հիմա գաղափարը անոր հանդէպ և կը զգար որ խմբագիրը իրմէ չատ բարձր էր բարոյապէս, երբ բացայայտ նիթակցութիւն մը կը մերժէր ու չէր զիջաներ իրեն այցելել ու դրամական փոխարինութեամբ մը հերքել նախապէս գրածները։

Կռիկուան սակայն կը տառապէր դեռ անկողնին մէջ, ուր ալէն ձախ չէր կրնար գտնուլ դեռ և երկու հիւանդապահներ հագիւ կրնային անոր ամէն պիտանիքն հասնիլ։ արդարեւ վանդ չէր մնացած և սակայն հարուածին ձեռքերը այն ատենն ծանր էին որ հագիւ կրնային մէկ քանի ամիսէն բժշկուիլ։ Կայծակեան կատղելով, զայրանալով հանդերձ չկրցաւ անտեսել զաւակը, որուն սնունդին մտահոգելով սկսաւ փաղաքշել զայն ու մխիթարել մօտալուտ ապաքինում մաղթելով։

(Շարունակելի)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՐԹՈՆԸ 212

ՔԱՆԴԱԿ

ՈՍԿԻՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՒՆ

ՎԷՊ

ՏԵՂԱԿԱՆ-ԸՆԴՀԱՆՈՒՆ. ԿՈՒԼՆԷՐԷ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.

Պետրոս Կայծակեան մինչեւ այն արիքը՝ մի միայն առեւտրական հրապարակին վրայ վարկ չանելու հոգ տարած և այն ուղղութեամբ տոգորուած էր՝ իր տեսակէտով դրամ ունենալը բաւական էր ամէն թերութիւն ու ազատութիւն ունենալու համար։ Բնաւ ենթադրական պատիւին վրայ չէր խորհած իսկ՝ ոչ ալ մտքէն անցուցած էր քաղաքավար գտնուիլ և կենցաղագէտ երեւալ։ Հիմա սակայն առաջին անգամ տեսնելով որ դրամին ազդեցութիւնը իր կարծածին չափ զօրաւոր չէ և թէ իրմէ հարիւրապատիկ նուազ հարստութիւն ունեցող խմբագիր մը կրնայ իր ինքնութիւնը հանրութեան ծանուցանել, յանկարծակիի եկած էր անակնկալին մեծութեան առջեւ ու չէր կրնար մտքին մէջ դրման գտնել, չարիքին առաջքը առնելու։

Մինչեւ տուն վերադառնալը տասնեակներով ծանօթներու հանդիպեցաւ, որոնք ակնարկելով լրագրին հրատարակած հատուածը, ցաւակցութիւն յայտնելու պատրուակին տակ՝ երեսին կը զարնէին իր ու զաւկին անպատուութիւնը, ինչ որ հեռագետ կը սատակցնէր զայրոյթն ու քարկութիւնը։

Վերջապէս այս ան ևսիթար կացութեան տակ հազիւ կրցաւ ինքզինքը տուն նետել Կայծակեան, ուր ժամերէ ի վեր մթերած զայրոյթի ծանրը ժայթքելով կնոջը երեսին.

— Ալ պատիւին խէրը տե՛ս, ըսաւ, լմնցանք, մեռանք, մինակ զաւակդ չի սատկեցաւ, այնչափ տարուան ասնունիս ալ հեռը մեռցուց։

— Ինչ կայ որ, պատասխանեց տիկին Կայծակեան՝ ամուսնոյն ցասկոտ երեւոյթէն սարսռելով՝ նոր բան մը պատահեցաւ ինչ եղաւ, ես ալ խենթ դարձեր եմ ձեր երկուքին մէջ, որերնոնդ ինչ ըսեմ։

— Ալ սակէ հեռ ըսելիք չմնաց, յարեց վաճառականը, ամէն բան կորսնցուցինք, պատիւ, անուն, վարկ, ամէնքն ալ ոչնչացան, վախնալիք բան չմնաց ալ։

Տիկին Կայծակեան գլխէր ամուսնոյն բնաւորութիւնը, որ ամէն բան կը չափազանցէր՝ աւելի զօրաւոր հիմերու վրայ հիմնելու համար կռիւը, սակայն այս անգամուան ընթացքը առջինները աւելի լուրջ տեսնելով՝ անհամբեր սպասեց ամուսնոյն յառաջաբանչեթոչն ու կախման ձեւերուն, որոնցմէ հանդերձ դրեթէ ամ զաւկին դէպքը նոյնութեամբ հրատարակուած է այն իրիկուան Թերթին մէջ, չկրցաւ պահել կորովը ու ձեռքերը գլխուն զարնելով սկսաւ լալ ու ողբալ։

— Ադ լիմարի ղղրերը կուտ մը չեն արժեր հիմա, նախե՛լ, գոչեց Կայծակեան, տղաղ խրատած տաեներս քու զայն չփացուցած ժամանակդ պէտք է լալէր, հիմա բանը բանէն անցնելէն ետք կրցածիդ չափ լաց, ողբաց։ Աստուծմէ չվախցող, գոնէ եղեղութիւնը չիտակ հասկցուր ինձ, դուն քանի մարդ կո՛յր կը կարգեց, կոր, տե՛ս քուկին ինձմէ պաղծոց անունք նսնութեամբ լսեր հրատարակեր ալ են։

— Աչուընին քէօռնայ տէ չհասնին գրելու, գոչեց տիկինը, ուրեմ՝ ալ կը լսեն, որ սատանաները կ'երթան ա-կանկնուն կը փսփսան, մարդ մարդասանք չէր գիտեր։

— Սատանայ չա՛տ, յարեց վաճառականը, հիմա ամէն մարդ աչքը չարգ բացած դիմացինին վրայ պակասութիւնն կը փնտռէ, սա լակոտին հարիւր անգամ խրատ տուած, աղաչած եմ որ տանակ տեղեր երթալէ վազ անցնի, որո՛ւ կ'ըսես, հիմա ինքը ազատում չունի առաջ Աստուած...։

Տանարուհին ամաւսնոյնը ընդմիջելով,

— Մէյ, լեզուդ ալ ընտո՞ր առաջ կ'երթայ տանակ խօսք մը բերան առնելու, բողոքեց։

— Ինչ պիտի ընեմ տանակ զատ, կրկ չէլլալը ըլլալէն չա՞տ խէրով է. հինգ փարայի օգուտը չհասնելէ զատ, մինչեւ հիմա ալ զատը հազար ոսկիէն աւելի խարճած է ջսակէս, ամէնէն կարեւորը սա հոքի դէպքը, քանի՞ պիտի նսան վրան, գիտե՞ս, տանակ վարնոց տան մը մէջ ինչպէս սարքելը ինչո՞վ կ'ըլլայ. հապա՞ հիմակուան սա ծախսանե՛րս, չէ՛, աղէկ առուտուր է ասիկայ չիտակը, ամէն օր չուրի պէս ոսկի թափէ, ամենուն վրայ ալ պաուրդ, անունդ փարայի մը թող ընեն, որո՛ւ ելեր է չուչանդրդին, օր մը օրանց տանակ բան մը ըրած ըլլամ, տանէն չուկայ, չուկայէն տուն. չէ՛ չիտակը, ի՛նչ մեղքս պահեմ, եթէ այս անգամ երեսէն ազատիմ, Աստուծոյ փառք պիտի տամ։

Տիկին Կայծակեան մաքովը իրաւունք տալով հանդերձ ամուսնոյն՝ չարունակ կը բողոքէր անոր այս յոռի տրամադրութիւններուն դէմ ու սարէն ձարէն փաստեր կը բերէր Կռկիւռուը պաշտպանելու ամալ ճիգեր ընելով։

— Պէ՛ կնիկ, գոչեց, տղան աս վիճակին ձգեցիր, դեռ խելքդ գլուխդ չեկաւ, այսչափ ինձ դէմ խօսելուդ օր մըն ալ զաւկիդ հակառակիր, երկու ծանր խօսք ընէիր որ գոնէ սիրտս պաղչտկէր. ըրի՛ր, ըրի՛ր, մինչեւ մանուան անկողնը ձգեցիր, մեր պատիւն ալ լմնցուցիր, դեռ չես թողուր որ բերանս բանամ. ես մինչեւ հիմա համբերեցի, որովհետեւ աղաղ մեր մէջ կը մնար և մնաղ քանիս միայն կ'ըլլար, հիմա որ այսչափ տարիներէ ի վեր մարդուր պատճառ ալ լմնցուցիր է՛, ալ պիտի չկրնամ համբերել, եա՛ ալ մարդ եմ, զգացում ունիմ։ Քեզի զաւկիդ հետ պիտի ձգեմ, ես ալ գլուխս առնեմ, հալածիմ երթամ։

— Զէ՛, Պետրոսիկ, յարեց կինը, հար ու աղայ գերեզման մը բացէք գիս մէջը թաղեցէք, անկէ ետքը ինչ որ պիտի ընէք ըրէք, ես տկար կին մըն եմ, ալ ասկէ աւելին չեմ կրնար դիմանալ. ինչ ընեմ, գիտեմ զաւկընուս ծուռ ճամբայ երթալը, բայց ինչ կուգայ ձեռքէս, հիմա որ այս վիճակին ինկեր է, ինչ է մեր պարքը, ասանկ իրարու օ՛րթ բղջեցնելու ենք թէ, օր առաջ զաւկընիս ոտքի հանելու կերպը մտածելու ենք։

Կայծակեան բարկութեան առաջին թափն անցընելէ ետք, ապաքինաբար զիջողութիւն ըրաւ ու ամուսնոյն հրջանակայեան չկրնալով սանձ դնել զայրոյթին,

պատ է ա՛յն հակառակորդ Բանակին համար, որ կ'ուզէ պաշտպանողական վրայ մնալ։ Մինչդեռ Ճաքոնցիք Մուքտէնի դէմ իրենց յարձակումի միջոցին գեռին արգելքը այլ ևս չեն ունենար։

Նիուչուանկի ցամաքը եւթ զօրաբաժինները Հունոյի արեւմտեան կողմը սկսան քալել, Մուքտէնի դէմ ճաքոնական ձախ թեւին վրայ գործածուելու համար։ Զօրավար Լինեվիչ գործողութեանց վայրը հասաւ, Ռուսերուն համար առաւելութիւն մըն է ասիկա. բայց եթէ իր զօրքերն ալ Վլատիվոսթոքէն հետը բերած ըլլար, ա՛յն ատեն աւելի նպաստաւոր կ'ըլլար ռուսական կացութիւնը։ Առաջին զօրաքանակը, որուն հրամայած անուանուած է Լինեվիչ, Մուքտէն մտաւ։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՄԱՆՉՈՒՐԻՈՅ ՌԱԶՄԱՎԱՅՐԷՆ

ԲՈՐԹ ԱՐԹՈՒՐԻ ՄԱՍԻՆ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԵՐՄԱՆ ՄԱՄԼՈՑՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

ՁՕՐԱՎԱՐ ՔՈՒՐՕՊԱԹՔԻՆԻ ՄԱՍԻՆ

ԱՆԳԼԻՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻԱՑՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՍԻԱԳԻՐ ՄԸ

Ամէն օր Նիուչուանկ կը մտնեն 10էն 15 խոշոր ճաքոնական փոխադրանաւեր, զօրքերով, ռազմամթերքով և պարէններով լեցուած։

*** Մուքտէնէն կը ծանուցուի թէ ձմրան զգեստներ և մանաւանդ չինական կապոյտ վերարկուներ կը պատրաստուին ամբողջ քանակին համար։ Երկու քանակներուն յառաջապահները սկսած են եղբայրակցիլ իրարու հետ։ Սիկարէթ և ուրիշ նուէրներ կը փոխանակեն։ Խրամներուն մէջ Ռուսք պուպրիկներ վեր կը հանեն ճաքոնական կրակը իրենց կողմը քաշելու համար։ Ռուսք և Ճաքոնցիք այս տեսակ ուրիշ կատակներ ալ կ'ընեն։

*** Ռուս թերթերը Բորթ Արթուրի առջեւ ճաքոնական վերջին յաջողութիւններուն կարեւորութիւն չեն տար, որովհետեւ կը յայտարարեն թէ Ճաքոնցիք այս միջոցիս պարտաւոր են ասանկ սուտ լուրեր յերիւրել իրենց նոր փոխառութիւնը յաջողցնելու համար։ Վերջերս 100,000 նոր ռուսք Բորթ Արթուր ղրկուած ըլլալով, կ'ըսեն, քաղաքը տակաւին երկու ամիս ալ պիտի կրնայ շարունակել իր սուսկալի դիմադրութիւնը։ Ճաքոնցիք գնուհատ մը անգամ բերդ առած չեն։ Բոլոր բերդերը ամենախիտ դժուարութիւններով գրաւելէ վերջ, պարտաւոր են նաեւ գործել Լիաօթիշանի ամրութիւններուն դէմ որոնց տակաւին բնաւ ձեռք դպցուցած չեն Ճաքոնցիք, կ'ըսեն Ռուս թերթերը։ Մինչդեռ Ս-լեքսեվ յայտարարեր է թէ Բորթ Արթուրի մասին տարածուած զրոյցները իրականութեան չեն համապատասխաներ։ Վախնալու տեղ չկայ թէ բերդաքաղաքը պիտի իյնայ մօտ ժամանակէն, որովհետեւ պաշարողները տակաւին արտասովոր դժուարութիւններու պիտի հանդիպին։ Զօրավար Սթէօսէլ ա՛նպիսի միջոցներ ձեռք առած է որ Ճաքոնցիներուն կողմէ բերդաքաղաքին գրաւումը տակաւին շատ ժամանակ և շատ զոհեր պիտի պատճառէ իրենց։

*** Պալթիկի ռուսական նաւատորմը Տաքալ (Սենեկալ) ժամանեց, և իսկոյն նոյն ֆրանսական նաւահանգիստը մտան տասը գերմանական ածխաբարձ շոգենաւեր 30,000 թօնս ածուխով։ Բորթ Սաիտ մտնող միւս ռուսական մարտանաւերուն պիտի արտօնուի ա՛յնքան ածուխ և այնքան ուտելիք առնել միայն որքան պէտք է մօտակայ նաւահանգիստ մը հասնելու համար։ Պարտաւորութիւններ տեսնուած են կարելի եղածին չափ շուտ անցընելու համար մարտանաւերը Սուէզի ջրանցքէն։

*** Պերլինի Զինուորական Պաշտօնաթերթը կը յայտարարէ թէ զօրավար Քուրոպաթքին առաջնակարգ ռազմագէտ մը հանդիսացած է։ Զինուորական թերթը չի կրնար հասկնալ թէ ինչպէս կարելի է պախարակել զայն։ Քուրոպաթքին իր հաստատուն պատճառները ունէր Մուքտէն քաշուելու, ամէն անգամ որ Մանչուրիոյ բանակը դէպի ետ քաշուեցաւ ճաքոնական յարձակողականն ալ դժուարացաւ։ Ասիկա գիտէր Քուրոպաթքին, և այս պատճառաւ տեղէ տեղ, դիրքէ դիրք ետ քաշուեցաւ։ Այս նահանջը ուրիշ բան չի նշանակեր եթէ ոչ՝ յոգնեցնող ռազմագիտութիւն մը։ Քուրոպաթքին բազմակորուստ յարձակումներու պարտաւորեց Ճաքոնցիները։ և Մուքտէն հասնելէ առաջ տկարացուց անոնց լաւագոյն ուժերը։ Այս յոգնեցուցիչ ռազմագիտութիւնը վարպետ ռազմագիտութիւն մը հանդիսացաւ։ Ռուս զինուորները օրինակելի կարգաւորութեամբ մը նահանջեցին, նոյն իսկ Լիաօեանկի առջեւ։ Ճաքոնցիք հոն փոխանակ Սբտան մը չահելու, բոլորովին ժխտական անպտուղ յաղթութիւն մը չահեցան, զոր 20,000 հոգիի կորուստով գնեցին։ Ճաքոն ի վիճակի չէ դիմանալու շատ մը ասանկ յաղթութիւններու։ Սակայն Ռուսիա մարդոց իր անսպառ մթերքով կրնայ տակաւին դիմանալ այնպիսի հանդարտ պարտութիւններու։ Եալուն և Վաֆանկուն ի բաց առեալ, Ռուսք գրեթէ գերի չտուին, իսկ Ճաքոնցիք պարտաւորուեցան ա՛յն աստիճան շատ կորուստներ վրայ տալ։

*** Արժանահաւատ դիւանագիտական աղբիւրէ կը յայտարարուի թէ միջնորդութեան մը ծրագրին մասին ռուս կառավարութեան բացարձակ յայտարարութեանց հակառակ, Բեթերսպուրկի քարձրագոյն ակումբներուն մէջ կ'ենթադրուի թէ տրամադրութիւնները պատրաստ են ընդունելու Ֆրանսայի և Անգլիոյ բարեխօսութիւնը հաշտարար միջնորդութեան մը համար, երբ ռուսական զէնքերը իրական յաղթութիւն մը տանին Ճաքոնցիներուն վրայ։ Բայց Սնգլիա և Ֆրանսա գաղտնի կը պահեն իրենց ծրագիրը և չեն ուզեր անոր արժէքը վատնել կանխահաս յայտարարութիւններով։ Արդէն ա՛յս էր Մ. Տէլքասէի ճարտն իմաստը, յանախանալով ընկերվարական Մ. Ժօռէսի անհամբերութեան։

*** Թիէնձինէ կը հեռագրուի Տէյլի Թէլէկրաֆի.— Ճաքոնցիք իրար անդ, ած են սա՛ լուրին վրայ թէ Ռուսք Սինմինթինի մէջ ձոյլ ոսկիի մեծաքանակ մթերք մը ունին։ Ճաքոնցիք պատրաստութիւններ կը տեսնեն եղեր այդ ոսկին ձեռք անցընելու, Սինմինթինի վրայ յարձակում մը կազմակերպելով։

*** Իրքուցքէ կը հեռագրեն Տէյլի Թէլէկրաֆի թէ անհամար զինուորական կառախումբեր զինուորներով ու թնդանօթաձիգ ձիերով շարունակ Մ. Արեւելք կ'երթան։ Ամբողջ գիծին ո և է մէկ կէտին վրայ թերութիւն մը չի տեսնուիր։ Աժէն բան կանոնաւոր կերպով կը կատարուի։ Իւրաքանչիւր կայարանի մէջ եռացած ջուր պատրաստ կը գտնուի զինուորներուն թէյին համար։ Օրը երկու անգամ տաք ապուր կը տրուի։ Վեց շաբաթէն Մանչուրիական ամբողջ երկրորդ բանակը պատրաստ պիտի ըլլայ Կրիբրնպէրկի տրամադրութեան տակ։

*** Վիլհէլմ կայսեր և Դիքոլա Զարին ժամանուած տեսակցութեան միջոցին, երկուստեք հաւանութեամբ բանախօսութիւնն պիտի չարտասանուի

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՈՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ.— Ներքին գործոց նախարար Սվիատոպոլք Միրսքի հետեւեալ ծրագիրը մատուցեր է Զարին.—

Ռուս Կայսրութիւնը քանի մը որոշ չրջանակներու պիտի բաժնուի։ Եւրոպական Ռուսիոյ մէջ տասը չրջանակ, Սիբերիոյ մէջ եօթը չրջանակ։ Այս չրջանակներէն իւրաքանչիւրը ներկայացուցիչ մը պիտի ընտրէ։ և ամէնքը պիտի կազմեն համագումար ժողով մը, որ իր կարգադրութիւնները պիտի ներկայացնէ Ն. Վեհափառութեան հաւանութեան։ Նոյն չրջանակներու նահանգային Խորհուրդներն ալ իրենց ներկայացուցիչները պիտի ունենան։

ԱՆԴԻՄԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Հօրչամի ընտրական չրջանակին մէջ պանպանողական հանգուցեալ երեսփոխան Ճօնսթընի տեղ ընտրուեցաւ դարձեալ պանպանողական Լորտ Թըրնը։ մաքսապաշտպան, 4,388 ձայնով։ Ազատական ընտրելին 3,604 ձայն ստացաւ։

ՍԵՒ ԼԵՐԱՆ Նիքոլա իշխանը իր դահաժառանգին հետ Հռոմ գնաց Իտալիոյ դահաժառանգին կնքահայր ըլլալու։

ՋԻՆԱՍՏԱՆԻ մայր կայսրուհին իր ծննդեան տարեդարձին առթիւ ունկնդրութեան ընդունեց ներքին պալատին մէջ Սմերիկայի, Պելժիոյ, Գերմանիոյ Աւստրիոյ և Ռուսիոյ դեսպանները. որոնք իրենց Վեհապետներուն շնորհաւորական ինքնագիր նամակները մատուցին Զինաստանի Խնամակալուհիին։ Կայսրուհին իր շնորհակալութիւնը յայտնեց և դեսպաններուն յանձնեց իր կենդանագիրները՝ Վեհապետներուն ղրկելու համար։

ԼԻՀԵՐԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ.— Ռուս կառավարութեան որոշմամբ ռուբլական Լեհաստանի մէջ դարձեալ պարտաւորիչ եղաւ լեհերէնի ուսումը բոլոր դասաւանդութեանց մէջ։

Գ. ՍԻՎԹՕՆ, որ քանի մը օրէ ի վեր անյայտ մնացած էր, այս առտու ժամը ութին, ձերբակալուեցաւ Բարիզի ոստիկանութեան կողմէ, այն պահուն իսկ երբ կը պատրաստուէր իր հակառակորդին՝ կէս հարիւրապետին հետ մենամարտելու։ Մենամարտը որոշուած էր երեկ իրիկուն, և ատրճանակով կատարելու պայմանաւ։ Ոստիկանութիւնը հարիւրապետին տան չուրջը մասնաւոր հսկողութիւն մը կատարել կուտար։ Երեկ, կէս գիշերին տուն դարձաւ։ Ոստիկանները իմացան թէ յաջորդ օրուան համար կառք մը ապրպրած էր։ Գ. Սիվթօնի ընկերներն մօտ հսկողութիւն կատարողներն ալ իմացան թէ երկու կառք յանձնարարած էր, ոմանցմէ մէկուն մէջ գիշերը ա՛ցուց ազգանպետ երեսփոխանը։ Ոստիկանութեան պաշտօնեաները ձգեցին որ երկու մենամարտողները ու չորս վկաները կառքերով երթան ժամադրավայրը։ Ոստիկանութեան քոմիսերը մատնեալով Գ. Սիվթօնի, ցոյց տուաւ ձերբակալման հրամանագիր մը։ Գ. Սիվթօն ու չորս վկաները բաղոքեցին։ Կարճաւուբ բանավէճ մը ծագեցաւ։ ամէնքն ալ կը խօսէին։ Միայն հարիւրապետ կէս մեկուսի կեցած, լռութիւն կը պահէր։ Վկաներէն մէկը կը պահանջէր որ մենամարտը տեղի ունենայ ա պատճառ։ յետոյ կրնային ձերբակալ լալ Գ. Սիվթօնը։ Քանիսերը մերժեց առարկելով թէ իրեն տրուած ձերբակալման հրամանագիրը բացորոշ էր Այս միջոցին ոստիկանութեան պաշտօնեաները Գ. Սիվթօնի ժամանելով իր բարեկամներէն մեկուսացուցած, դէպի կառք կ'առաջնորդէին զայն։ Ազգայնական ելրեսփոխանը առանց ընդդիմութեան կառքը նստաւ։ Ճամբան բնաւ ոչրտնեղութիւն չյայտնեց, ընդհակառակը շնորհաւորեց ոստիկանութեան պաշտօնեաները՝ իրենց ճարտարութեան համար։ Մենամարտին պատճառն էր նախատական նամակ ը զոր Գ. տը կէլ ուղղած է Գ. Սիվթօնի։ Իր ձերբակալութենէն յետոյ Գ. Սիվթօն առաջնորդուեցաւ հարցաքննիչ դատաւոր Գ. Ժոլիոյի մօտ որ երեսփոխանին ինքնութիւնը հաստատեց ու ազատ արձակել տուաւ կէս օրին, խոստում առնելով որ ուզուած ատեն պիտի ներկայանայ արդարութեան։ Հարցաքննիչ դատաւորը երէկ պատերազմական պաշտօնատունը գնաց պատերազմական նախարար զօրավար Անտրէի վկայութիւնը ընդունելու համար։ Յետոյ դատական պաշտօնարանը դառնալով՝ վկաներու ցանկը պատրաստեց, զորս պիտի լսէ Գ. Սիվթօնը հարցաքննելէ առաջ։

ԱՅԴՊՆԻՍՏԱՆԻ մէջ կայեւոր Գերմանի մը սպանուելը շատ հոգ կը պատճառէ թէ՛ Հնդկաստանի և թէ Գերմանիոյ մէջ։ Սպանուածն է Կօթ օլա Ֆլայչէր, Աֆղանիստանի Էմիրին զինագործարանին վերատեսուչը, որ իր կինը բերելու համար Հնդկաստան կը դառնար, և ճարան վէճ մը ունեցած է իրեն առաջնորդող պահակամարին սպային հետ որ զի՛ւ զարկած սպանած է։ Մարմինը մէջտեղ չկայ։ Ոճիրը գործուած է Խայբարի հարաւային կիրճին արեւմտեան բերէն ներեք մղոն հեռի։ Այս գերմանը Աֆղանիստան բնակող միակ Եւրոպացին էր։ Անգլիացիք երկու անգամ ջարդուած ըլլալով Աֆղանիստանի մէջ, ո և է Անգլ. վաճառական կամ պաշտօնական չի բնակիր հոն, և Բաղդատի անգլ. գիւանագիտական դործակատարը նը. շանաւոր Հնդիկ Իսլամ մըն է և իր բոլոր պաշտօնեաները նմանապէս, և թէպէտ Էմիրը ամսական 10,000 ռուպիին թոշակ մը կ'ընդունի Հնդկաստանի զանձէն բայց ներաշխատորէր Անգլիացիներու ապահովութիւնը։ Բաղառութիւն մըն էր դժբախտ գերմանացին որ տարիներէ ի վեր յիշեալ գործարանը կը վարէր։ Քրոբի գործարանն էր որ զինքը վեց տարի առաջ Քապուլ ղրկած էր։ Հանգուցեալը լուսերական եկեղեցականի մը որդին էր։ Էմիրը գոհ մնալով իր ծառայութենէն, 60000 ռուպի պարգեւեց զինն, որով Գերմանիա դարձաւ կարգուեցաւ։ Քապուլ վերադարձաւ որ երկու զաւակ ունեցաւ։ 1902ին իր կինը տկարացաւ և Էմիրը զայն իր երկու զաւակներուն հետ Հնդկաստան վերադարձուց՝ առաջնորդութեամբ Էմիրական ընտանեաց բժշկին՝ Անգլիացի Տոքթորուհիին Տիկին Տէյլի։ Իսկ Ֆլայչէր տարուոյս սկիզբը Հնդկաստան կը գտնուէր և իրեն ալ դարարուեցաւ որ կեանքը կրնայ վտանգուիլ, ազէկ կ'ընէ որ այլեւս չդառնայ Բաղդատ։ Ֆլայչէր մտիկ չբրաւ։ կը կարծէր թէ Գերման ըլլալուն համար, Աֆղանստանի մէջ աւելի ապահով էր քան Անգլիացիները։

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԲԱՌԷ
ԲԵՐԱ 362

Ընդունած է ձմրան եղանակին ամէն նորութիւններ, գլխարկ, պլուզ, ֆուբայի, տղու վերարկու, ապրանքներ, և կանանց զուլպաներ եւն.։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԱՅԻՍՕՐԱՅ ՍՏԻ ՀԱՅԿԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՎԻԵՆՆԱ, 15 Նոյմ.— Բարիզէ կը հեռագրեն թէ Բրքի Բարիզիէնի Բեթերսպուրկի թղթակիցը տեսակցած է ծովակալ Ալեքսեվի հետ։ Փոխարքան յայտարարած է թէ ինքը բնաւ չէ խառնուած զօր. Քուրոպաթքինի ռազմագիտական հրամաններուն։ Կը պնդէ որ բացարձակապէս անճիշդ և սխալ են այն լուրերը թէ ճաքոնցիներուն առաջին յարձակումը յանկարծակիի բերաւ Ռուսերը. ընդհակառակը շնորհիւ իր (Ալեքսեվի) ուշադրութեան, ռուս նաւատորմին ամբողջական անկացման առաջքը առնուած է։ Ծովակալը յոյս յայտնեց թէ Պալթիկի նաւաբաժինը ժամանակին Բորթ Արթուր պիտի հասնի, որուն պահակազօրքը, ըսաւ, անհուն ծառայութիւն մը մատոյց Ռուսիոյ, ճաքոնական մեծ բանակ մը բռնելով Բորթ Արթուրի առջեւ և խորտակելով Թշնամին հսկայական ջանքերը։

—Քոբէնհակէ կը հեռագրեն թէ Ռուս կառավարութիւնը հրամայեց Ֆինլանտայի, մասնակցիլ պատերազմական ծախուց, 5½ միլիոնի գումարով մը։

—Տէյլի Թելեկրաֆ լուր կ'առնէ թէ ճաքոնական զօրքերը մէկուկէս մղոն հեռու են Բորթ Արթուրի էն կարեւոր դիրքերէն։ Ճաքոնցիք յոյս ունին քանի մը օրէն առնելու քաղաքը։

ԹՕՔԻՕ, 14.— Ռիւթէր կ'ըսէ.— Զրոյցի մը նայելով, Վլատիվոսթոքի նաւաբաժնէն Կրօմպոյ յածանաւը, իր նորոգութիւններուն աւարտումէն վերջ, երբ փոքռ կը կատարէր, խարակի մը զարնուեր է, և հետեւապէս վնասուած վիճակի մէջ նաւահանգիստ վերադարձեր է։

—Մանչուրիոյ ճաքոնական բանակեցողէն կը հեռագրուի թէ Ռուսերը ամսոյս 11ի գիշերը յարձակեցան ճաքոնցիներուն վրայ, Վանչէնդոյի մօտ (Շահոյի արեւելեան կողմը), բայց ետ մղուեցան։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ.—Զօր. Քուրոպաթքին կայսեր կը հեռագրէ ամսոյս 11ին Ռուս կամաւոր թեթեւազէնները և ճաքոնական յառաջապահներու միջեւ տեղի ունեցած կռիւներուն մանրամասնութիւնները։ Ամսոյս 12ին բովանդակ ճակատին վրայ, ամբաստութիւն մը սկսաւ։

—Զօր. Սախարով ամսոյս 14 թուով կը հեռագրէ Ընդհ. Սպայակոյտին.— Նախընթաց գիշեր հանդարտ անցաւ։ Զօր. Լինեվիչ Ա. զօրաքանակը հասաւ և հրամատարութիւնը ստանձնեց։

ՎԻԵՆՆԱ.— Վիեննայի ամերիկեան դեսպան Մր. Պէլամի Սդորբը որ արտաքին գործոց նախարար Կոլուխովսքի կոմսին յանձնեց Մր. Հէյի ծանուցագիրը, որ Լա Հէյի մէջ նոր Դեսպանախորհուրդի մը գումարման համար Մր. Բուլվէլիի առաջարկը կը պարունակէ։

ՀՌՈՄ.— Այսօր գումարուած կարդինալական ժողովին մէջ Պապը բանախօսութիւն մը արտասանելով, Մ. Սբեւելքի պատերազմին համար ցաւ յայտնեց և ըսաւ թէ կ'աղօթէ Աստուծոյ որ պատերազմը ի մօտոյ վերջանայ։ Պապը յետոյ յայտարարեց թէ բացարձակապէս անհին է Վատիկանի դէմ այն ամբաստանութիւնը թէ Ֆրանսայի հետ կնքուած Բօնքօրտան բռնաբարած է, և բաւ թէ ընդհակառակն Ֆրանսական կառավարութիւնն է որ Կաթոլիկ կրօնքին ազատ կիրառութիւնը բռնաբարեց։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ.—Զօր. Քուրոպաթքին կը հեռագրէ կայսեր.— Մուքտէնի հարաւային կողմը, երկու բանակներուն միջեւ կռիւները շատ յաճախադէպ են։ Մեր հրետանիները կը ռմբակոծեն ճաքոնական դիրքերը։ Ճաքոնցիք առ այժմ ընդհ. յարձակման մը սկսելու դիտաւորութիւն չեն յայտներ։ Ռուս բանակը լաւ վիճակի մէջ է, և մեծ յոյս կը դնէ Պալթիկի նաւատորմին Մ. Արեւելք ժամանելուն վրայ։

—Ռուս Հեռագրական Գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ Նոյմ. 12էն 13 լուսնալու գիշերը, ճաքոնական յառաջապահ գունդերը յարձակեցան Ռուսաց աջ թեւին վրայ, Նարեանցա գիւղին մօտ։ Կռիւը երկու ժամ տեւեց, և ճաքոնցիք պարտաւորուեցան ետ քաշուիլ, զգալի կորուստներ կրելով։

ԲԱՐԻԶ.— Բեթերսպուրկէ կը հեռագրուի թէ ճաքոնական Նոր յարձակում մը տեղի ունեցած է Նոյմ. 13էն 14 լուսնալու գիշերը, Ռուսաց յառաջացեալ դիրքերուն դէմ, Մուքտէնի հարաւային կողմը։ Ճակատամարտը շատ սաստիկ եղած է, բայց ճաքոնցիք չեն կրցած ռուսական գիծերը խզել, և դարձեալ ետ մղուած են։ Առաջ ձիւն կը տեղայ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Թօքիոյէ կը հեռագրուի թէ Թօկօ ծովակալին նաւատորմին այն մարտանաւերը, որոնք նաւային ճակատամարտներուն մէջ վնասներ կրած էին, ճաքոնական նաւաբանարաններուն մէջ բոլորովին աւարտեցին իրենց նորոգութիւնները, և նաւատորմը բոլորովին կազմ ու պարատ է այժմ։

ՇԵՐՊՈՒՌ.— Բարլոս Ա. թագաւորը և Ամէլի թագուհին Շերպուռ հասան կէսօրէն երկու ժամ ետքը, և իրիկունը շոգեկառ նստան Անգլիա երթալու համար։

ԼՈՆՏՈՆ.— Թայմզ կը ծանուցանէ թէ անգլերբրթուկէզ իրաւաբարական դաշնագիրը ընդհուպ պիտի կնքուի։

ՀՌՈՄ.— «Իդալի» կը ծանուցանէ թէ Բիէմոնդէի իշխանին մկրտութենէն ետքը, Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորը և Էլէնա թագուհին, Բարատադի Նիքոլա իշխանին ընկերակցութեամբ Զէթինէ պիտի երթան, ուր քանի մը շաբաթ պիտի բնակին Տանիլօ իշխանին քով։

—Կորդինալ Մէօնինի այս առտու մեռաւ։

ՍԹՈՒՌԼՄ.— Շուէտի և Ռուսիոյ միջեւ յարաբերութիւնք շատ ձրգտուած են։

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ.— Բովանդակ Միացեալ Նահանգներուն մէջ ձիւնախառն բուռն փոթորիկ մը կը տիրէ։ Հարաւային և արեւմտեան նահանգներուն հետ հեռագրական հաղորդակցութիւնները ընդհատուած են։ Մասաչուսէդս ծովեզերքին վրայ երկու շոգենաւ ընկղմեցան։

ԶԱՅ-ՀՌՈՎՄԷԱԿԱՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ Ս. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅ-ՀՌՈՎՄԷԱԿԱՆԱՑ Գ. ՊԱՏՐԻԱՐՔՍՐԲԱԶԱՆԻՆ

Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսը երէկ ժամը 8½ին, իր հետ ունենալով Տ. Գէորգ եպս. Երէցեանը, Հալէպ-Լենթապի առաջն. Տ. Կարապետ Ծ. վրդ. Տէր-Կարապետեանն ու Տ. Ներսէս վրդ. Խապաեանը, փոխադարձ այցելութեան գնաց Հայ-Հռովմէականաց Սագրզ Աղաճի Պատրիարքարանը։

Երբ Ն. Ս. Օծութիւնը հասաւ Պատրիարքարան, դուռնէն ընդունուեցաւ Հայ-Հռովմէական բազմաթիւ վարդապետներէ, որոնք Ս. Կաթողիկոսը առաջնորդեցին դահլիճ։ Սանդուխին կէսէն Ն. Ս. Օծութեան ընդառաջ ելան Պատր. փոխանորդ Տ. Աւետիս Արփիարեան և Տ. Մահակ Հաճեան Արքեպիսկոպոսները որոնք Ս. Կաթողիկոսին աջը համբուրեցին։

Դահլիճին դուռնէն Տ. Սապպաղեան Կ. Պատրիարք Սրբազանը սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին, որուն հետ երկիցս ողջագուրուեցաւ։ Ներկայ կը գտնուէին դահլիճին մէջ Տ. Տ. Ճնոյեան և Մուրատեան եպիսկոպոսները, և շատ մը վարդապետներ։

Պահ մը հանգիստէ վերջ, Տ. Երէցեան և Տ. Արփիարեան սրբազանները երկու կողմի հեռւորդ եկեղեցականները ներկայացուցին երկու բարձրաստիճան եկեղեցականներուն, որոնք սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցան իրարու հետ։

Հայ-Հռովմէականաց Կ. Պատրիարք սրբազանը հարցուց Ն. Ս. Օծութեան թէ իրաւ է որ մօտ օրէն պիտի մեկնի։ Ս. Կաթողիկոսը պատասխանեց թէ իրօք մտադրութիւն ունի մէկ քանի օրէն մեկնիլ և Տ. Սապպաղեան Սրբազանին աղօթքը խնդրեց իր ուղեւորութեան առթիւ, քանի որ, ըսաւ, ճամբորդի մը համար ամէնէն շատ պէտք եղած բանը աղօթքն է։

Խօսակցութիւնը դարձաւ յետոյ կղերականութեան կոչումին վրայ, երբ նոյն առն Տ. Սապպաղեան Սրբազան պատմեց թէ իր մանկութենէն ջերմ փափաք մը ունեցած էր եկեղեցական ըլլալու, թէ տղայութեան ատեն կղերի յատուկ զօտի կը կապէր մէջքին, խաչ կը կախէր կուրծքին։

Երուս. Պատր. փոխանորդ Տ. Գէորգ Երէցեան Սրբազան այս միջոցին իր անձնական յիշատակները մէջ բերելով ըսաւ թէ ինք ալ պզտիկուց շուրջառ խաչ, սաղաւարտ, բուրվառ կը կրէր և շատ անգամներ պատարագ կ'ընէր տան մէջ։

Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսը պատասխանելով առոնց, ըսաւ.

—Առոնք, յիրաւի հոգեկան նախազգացումներ են, զորս մարդ կը զգայ պզտիկուց և ժամանակի ընթացքին մէջ այդ իդեալը զօրանալ վ մարդուն մէջ, իրականութեան կը յանգի։

Հայ-Հռովմէականաց Կ. փոխանորդ Տ. Արփիարեան Սրբազան ինքն ալ իր կարգին հաստատելով Ս. Կաթողիկոսին խօսքը, ըսաւ որ արդէն մանկավարժներն ալ տղուն մէջ միշտ անոր ո՛ր հիւղին մէջ ունեցած նախասիրութիւնը կը դիտեն և ըստ այմմ կը վարժեցնեն զայն։

Խօսակցութիւնը շարունակուեցաւ նաև Կիլիկիոյ թեմական խնդիրներու վրայ երբ մեծարանքներ ու պատուասիրութիւններ եղան։ Կէս ժամուան այս սիրազեղ տեսակցութենէն ետք Տ. Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոս, ողջագուրուեցաւ Կրկին Տ. Սապպաղեան Սրբազանին հետ և ներկայ եպիսկոպոսներուն ու վարդապետներուն յարգական մեծարանքներուն մէջ, մեկնեցաւ իր հետեւորդներով դէպի Երուսաղէմ։

Տ. ԵՂԻՇԷ ԵՊՍ. ԴՈՒՐԵԱՆ, երէկ Պատրիարքարան երթալով տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ս. Պատրիարք Հօր հետ։

ԱՐՄԱՇՈՒ Խնամակալութիւնը հրաւիրուած է հինգշաբթի օր նիստ գումարել Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Այս նիստին ներկայ պիտի գտնուի նաև Տ. Եղիշէ եպս. Դուրեան։

ԸՆԴՀ. ՀԱՅՈՑ Ս. ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ տարեկան 10000 ռպլ. զեղչեր է Գէորգեան Ճեմարանի ուսուցիչներուն ու պաշտօնեաներուն ամսականներէն եւ ուրիշ ծախքերէ, Մայր Սթոռի նիւթական անձկութեան պատճառաւ։ Վանքին սեփականութիւնը եղած բոլոր ոչխարները և ուրիշ անասունները ծախել տուեր է, որովհետեւ արօտավայրերը գրաւուած են երկրագործական նախարարութեան կողմէ, պահել տալով միայն 10 կթան կով։

ԳԱՐԹԱԼԻ Թաղ. Խորհուրդը գրով մը դիմում ըրած է Պատրիարքարան և խնդրած է որ տեղւոյն գերեզմանատան որմափակումին համար պէտք ըլլալիք հրամանը ստացուի պատկանելի իշխանութենէն։

ԴԱՆՏԻԼԻՒԻ Տ. Եղիազար քահանան գրով մը իր նիւթական անձուկ վիճակը յայտնած է Պատրիարքարանի և նպաստ մը խնդրած։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ Տնօրինութեամբ Տ. Մկրտիչ քհն. Զէյտունեան երէկ Խրտիվիյէ չոգեկառով Ադեքսանդրիա մեկնեցաւ. Գահիրէի եկեղեցիին մէջ քահանայագործելու համար։

ԿԷՏԻԿ ՓԱՇԱՑԻ քահանաները դարձեալ գրով մը խնդրած են որ Տ. Սուքիասը ղրկուի իրենց եկեղեցին։ Միւս կողմէ Կէտիկ Փաշայի Թաղ. Խորհրդոյ Դիւանը երէկ Ս. Պատրիարք Հօր ներկայանալով եկեղեցւոյն անկեպարան վիճակը յայտնելով անմիջական տնօրինութիւն մը խնդրած է։

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ կալուածներու գրաւման գործին մէջ գոնացուցիչ ընթացք չունենալուն համար Երեւանի նահանգէն 25 հոգի Եւրոպեան Ռուսաստանի մէջ բնակելու հրաման ընդունած են։ Ասոնց 17ն այր են, միւսները կին և աղջիկ։ Սկեքսանդրաբոլէն ալ 25 հոգի նոյն կարգադրութեան ենթարկուած են։

ՑՈՒՑԱԿ

Առջի օրուընէ է վեր սոսկալի մրրիկ մը կը տիրէ ծովու և ցամաքի վրայ։ Առագաստանաւեր և մավունաներ հազիւ կրնան ապաստանարան մը գտնել նաւահանգիստին ամէնէն ապահով վայրերուն մէջ։ Շոգենաւները սաստկութեամբ փչող հիւսիսային հովին ազդեցութենէն չշմորած յաճախ կը կորնչցնեն իրենց ուղեգիծը, և ժամերով յապաղում կը կրեն ծովին վրայ հոս ու հոն տատանելով։ Առջի օր Սկիւտարի վերջին շոգենաւը որ սովորաբար իրիկուան 12ը 10 անցած կը մեկնէր կամուրջէն, հազիւ գիշերուան ժամը մէկին կրցաւ ճամբայ ելլել և հարիւրաւոր ուղեւորներ, գլխաւորաբար Սկիւտարի միջակորեար և արհեստաւոր դասակարգէն, ժամը 2ին հասան Սկիւտարի նաւամատոյցը, ուր իրենց կը սպասէր դառն ճամբորդութիւն մը։ Հիւսիսային հովը, անդրեին կարկուտի ուժգնութիւն մը կուտար, որուն հատիկները անխնայ կը մտրակէին յետամնաց ուղեւորներուն դէմքերը։ Հովանոց բռնելը անկարելի էր բացարձակապէս, երբ անդրեին բազդին ձգուած գլխարկներն ու վերարկուները խիստ դարձած աւելի կը դժուարացնէին ճամբորդութիւնը։ Մինչդեռ բնակարաններու մէջ տանտիկիններ ու զաւակներ, այս անակնկալ յապաղումէն իրար անցած, մտատանջութեամբ հոն ու հոս լուր կը ղրկէին հասկնալու համար թէ իրենց դրացին

եկած է։ Այս մրրիկը երէկ մի՛նչեւ իրիկուն կը շարունակէր սաստկութեամբ և ջերմաչափը 5 աստիճան կը ցուցնէր, բաց օդին մէջ։

*** Օդին այս խստութիւնը կը թելադրէ մեզ, խորհիլ թէ երբ իրենց կռնակը տաք հագուստ, ոտքերը ամուր կօշիկ և տունը ածուխ և ուտելիք ունեցողներ այնչափ կը տառապին, օրէ վաստակել օրէ ուտելու դատապարտուած ընտանիքները արդեօք նիւթական և ֆիզիքական թուչ տառապանքներու մէջ են։ Մեր աղքատախնամները սովորութիւն ունին աղքատներու և չքաւորներու ձեռք կարկառել, ածուխ և մնունդ հայթայթելով չտերուն։ Կը կարծենք որ Մնունդին և Զատկին եկած նպաստներուն չափ և թերեւս ալ աւելի յարգի կ'անցնի հնմակուան ըլլալիք նպաստներն և ձեռնտուութիւնները։ Գուցէ զգացումը տածող անձինք, աղէկ կ'ընեն եթէ այսօրուընէ իսկ փութան իրենց առատաձեռնութիւնովը միսիթարել կարօտները, երբ դեռ անոնք խոստացուն ձմրան ազդեցութեան տակ չեն հիւանդացած։ Դպրոցական տարքը մանաւանդ պէտք է այժմէն օժտել կօշիկներով և հագուստով։

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ
ՕՐ. ԱՂԱՒՆԻ ԱԲԻԿԵԱՆԻ

Երկուշաբթի օր Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցիին մէջ, ժամը 6ին, վայելուչ հանդիսաւորութեամբ կատարուեցաւ Օր. Աղաւնի Աբիկեանի յուզարկաւորութեան հանդէսը, նախագահութեամբ Տ. Գէորգ Երէցեան Սրբազանի, որուն շուրջը կը գտնուէին Տ. Տ. Յակոբեան. Ոսկանեան, Սաղլեան և Ներսէս վարդապետները ու բազմաթիւ քահանաներ։

Աբիկեան եղբարց համակիր ծանօթ անձնաւորութիւնները թէ՛ առեւտրական, թէ՛ սեղանաւորական և թէ ուսուցչական դասէն, փութացած էին ներկայ գտնուիլ յուզարկաւորութեան հանդէսին, որուն եկեղեցական մասին ներկայացուցին Սրբազանը։ Թուելով հանգուցեալ օրիորդին առաքինի կենցաղը։

Դամբանականէն ետքը, թափօր կազմուելով, դագաղը, ծաղկեպսակներով շրջապատուած դուրս հանուեցաւ եկեղեցիէն և առաջնորդուեցաւ եկեղեցիին գուռը, ուրկէ կառքերով Պալըգլըի ազգ. գերեզմանատունը տարուեցաւ հանգուցեալին մարմինը և ամփոփուեցաւ հոն իրենց ընտանեական դամբարանին մէջ։

Ցուզարկաւորները իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին Աբիկեան Աղն. Մինասեան. Ռուբէն և Յովակիմ էֆէնտիներուն. որոնց կը յայտնենք նաև մենք մեր ցաւակցութիւնները այս տխուր առթիւ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ

(1904 2 Նոյեմ. Գչ.)

ՑՈՐԵՆ

Ձերմակ Առաջին օխան	36	փարա
» երկրորդ »	34-35	»
Մախլութ »	32-33	»
Ջավտարլը »	29-31	»
Սէրթ էֆթրա, օխան	35 -36	փր.
» միջին տեսակ	31½-33½	»

Այսօր ժամանեց 34 վագոն ցորեն Ա. Նաստոյ։

ԱԼԻՒՐ

Տեղական քըրմա Ա. պարկը	71-72	ղ
» » Բ. »	68-69	»

ԹԵՓ

Օխան 17 փարա։

ԳԱՐԻ

Ռէօստէնճէ 11 ղրշ. գրիւը
Մերսին և Ռումելի 10½—10¾ »

ՄԻՍԻՐ

Օխան 27—28 փարա ագտարմա։

ՄԵԿ ԽՆԴԻՐ ԵՐԿՈՒ ԼՈՒԾՈՒՄ

Ամէն երկրի մէջ թէ՛ վաճառականութեան բարգաւաճման, թէ՛ ուսմանց յառաջադիմութեան և թէ պաշտօնէից իրաւունքներուն պաշտպանութեան համար կան բարենպատակ ընկերութիւններ։ Պոլսոյ մէջ ալ ունինք «Առեւտրական Սենեակը» և «Ուսումնական Խորհուրդը» սակայն կը պակսի՝ մեր միջավայրին կարեւորագոյնը, «Պաշտօնէից» անտիրան, պաշտպանելու համար առանց արդար իրաւունքը ընդդէմ իրենց անխիղճ բարերաներուն քմահաճոյքներուն։

Աչքի առջեւ ունիմ երկու չրջանաւարտ դասընկերներ, որոնք իրը երկու տարի առաջ կը բաժնուին իրարմէ։ Մին աւելի նիւթական կարողութեամբ օժտուած ըլլալով, կը մեկնի Լոնտոն, իսկ միւսը աղքատ ընտանիքի մը զաւակն ու նեցուկը, օրապահիկ մը ճարելու համար կը դիմէ տեղւոյս օտար ընկերութեան մը հարուստ Հայ ներկայացուցիչին։ Զարմանալի զուգադիպութեամբ երկուքն ալ միեւնոյն ընկերութեան կը ծառայեն. մին Լոնտոնի և միւսը Պոլսոյ մասնաճիւղերուն մէջ։ Իրը սկզբնաւորութիւն, միեւնոյն պաշտօնները կը տան ձենն։ Անգլիացին կը վճարէ ամսական 100 ֆրանք, իսկ Հայը 8 ամիս... ձրի աշխատութիւն։ Եւ ի վարձատրութիւն այդ 8 ամսուան անխոնջ աշխատութեան, Ցրդէն սկսեալ միմիայն 40 ֆրանք կը յատկացուի այդ աղքատիկ խեղճ տղուն. պոլ պոլ խոստումներով թէ մի քանի ամիսէն պիտի ունենայ ամսականի յաւելում։

Սակայն կ'անցնին ամիսներ և բաթրոնը չի յիշեր իր խոստումը և տղան բոլորովի ձայն մը չի բարձրացներ, մին օգուտ սեպելով ալքատ տղու մը իրաւունքը իւրացնել, իսկ միւսը վախնալով թէ մի գուցէ անտեղի պատճառով մը այդ 40 ֆրանքէն ալ զրկուելով՝ անօթի փողոցը մնայ։ Սակայն այսպէս չարաչար աշխատութեամբ, անունդի պակասութեամբ, ցուրտին ու փուքին, ձիւնին ու անձրեւին, առատ իրիկուն ցեխերու մէջէ, Սամաթիայէն Պոլիս, և Պոլսէն Սամաթիա երթալ-գալուն, ծանր յոգնութեամբ կը հիւծի, կը տկարանայ և վերջապէս՝ անկողին կ'իյնայ։ Երեք-չորս ամիս անողոք հիւանդութեան ճիրաններուն մէջ՝ կը մաքառի մահուան դէմ, այս աղքատիկ տղան դրամ վատնելով բժիշկի և դեղերու, և ի հարկէ ստիպեալ օգտիրութեան համար։ Օր մը ճարահատ ու յուսահատ. արտասուալից երկտող մը կը ղրկէ իր բաթրոնին, աղաչելով ու պաղատելով որ գէթ ամսական մը ղրկելով իր այս անձկութեան մէջ օգնութեան հասնի, բայց Հայ բաթրոնը կը պատասխանէ. «եթէ երբեք հիւանդի մը արձակուրդ տալու ըլլանք, ամսականները կը դադրին»։ Անհաւատալի՝ գայթակղեցուցիչ պատասխան։ Դեռ մի՛ զարմանաք։ Ապչելով իմացանք նաև հետեւեալ պատասխանը զոր իր բաթրոնէն կը լսէ աղքատիկ տղան ընդամէնը մի քանի ամիս հիւանդութեան պատճառաւ բացակայութենէ մը ետք, երբ կէս հիւանդ, կէս առողջ գործատեղին կը ներկայանայ, «ճիմա կուճիմա պաcsօճեայի պեsf չուճիճf։»

Անններլի անխիղճութիւն ու անբարեւութիւն։ Ինչ կը կարծեն արդեօք բաթրոնները. միթէ պաշտօնեաները փայտէ կամ երկաթէ անդգայ մեքենաներ են. միթէ իրենք ալ ուտել ու խմել, հագուիլ ու զբօսնուլ չեն գիտեր։ Վայրկեան մը մտածէ թող սա վերոյիշեալ բաթրոնը թէ ինչո՞ւ արդեօք այդ ուսումնական աղքատ տղան զիջանեցաւ ինքզինքը ամէն հաճոյքներէ ու զբօսանքներէ զրկել, պաներ ու հացով կերակրուիլ, պատուած կօշիկներ ու հագուստներ հագնիլ և 8 ամիս ձրիաբար աշխատիլ։ Ինչո՞ւ, եթէ ոչ՝ փոքր կամ մեծ պաշտօն մը ստանձնելով. յառաջադիմէ ու մի քանի դրշ. վաստակելով իր ընտանիքին օգնութիւն հասցնէ։ Այո՛, այս քաղցր յոյսերով դի ենթարկուած վտանգը տեսնելով, ուզած էր անոր օգնութեան փութալ։ Այն ատեն էր նաև որ տեսած էր Միլօրտն ու Բասդրոն։ Հիմա հասկնանք թէ ի՞նչ տեղի կ'ունենար այս երեք մարդոց միջեւ։

ԽԸ.

ՅՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Սուֆլար կը խորհէր որ ի՞նչպէս ազատելու էր Միլօրտի և Բասդրոյի ձեռքէն, Ալիէդի օգնութեան փութալու համար։ Ծրագիր մը մտածելով հանդերձ, իր մտահերը կատարելութեամբ կը գալարէին առարկայ մը որուն ձեւը անկարելի էր որոշել։ Պատուտակի բանալի մըն էր։ Ինչպէս ըսինք, Սուֆլար առանց զէնքի չէր ելներ որ կրցաւ 8 ամիս ամէն դժուարութեան, անհանգստութիւնից ու բծախնդիր լաթրոնի մը քմահաճոյքներուն արիաբար դիմանալ։ Ու ճիշդ այն վայրկեանին ուր կը կարծէր թէ չնորհիւ իր անդուլ աշխատութեան ու ամենածանր զոհողութեան, վարձատրութեան ժամը հնչած էր, անա աներեւ. ու անխիղճ որոշմամբ կը կորցնի իր ներկան, ընտանիքն ալ կործանելով։

Նմանօրինակ ցաւալի դէպքեր դժբախտաբար յաճախ կը պատահին մեր հայ հասարակութեան մէջ։ Մտիկ ըրէք միւս անգլիարնակ ընկերոջ խօսքերուն, որոնք չատ բացայայտ կերպով կը պարզեն Եւրոպայի և Հայ բաթրոնին միջեւ եղած վարմանց տարբերութիւնը։ «Այո՛ սիրելիս, ես ալ հիւանդացայ, բայց Անգլիացի բաթրօնս ինծի երեք ամիս արձակուրդ տուաւ, ու երեք ամսականս ամբողջովին կանխիկ վճարելէն զատ, յետ ապաքինմանս, ամսականս ալ աւելցուց, խորհելով թէ հիւանդութեան միջոցին, սոխպղական պարտքերու մէջ մնած ըլլամ։ Այժմ բոլորովին ու մասնաւոր երախտագիտական զգացումէ մըն ալ մղուած, աւելի եռանդով ու փափաքով կ'զբաղիմ գործերովս, յօգուտ իմ յառաջդիմութեանս և յօգուտ իր գործերուն...։» Ահա երկու բաթրոններ, որ միեւնոյն խնդիրը տարբեր կերպով կը լուծեն, տարբեր արդիւնք ձեռք բերելով։

ԳԵՂ—ՀԱՄ

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

ՆԵՏԱՆԱՔՕՍԱՔԹԷՔՆ

Անցեալ հինգշաբթի. Աղգ. Պատրիարքարանի մէջ կատարուեցաւ Մարբէ էֆ. Կիւրճեանի նշանախօսութիւնը Օր. Հայկանոյշ Դանիէլեանի հետ, երկու կողմի ազգականներու և բարեկամներու ներկայութեանը։

ՆԵՐՔԻՆ

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ.— Կայս. Իրատէի համաձայն, ծովային նախարարութեան մէջ մասնագիտական յանձնաժողով մը կազմուեցաւ որ պիտի հսկէ մարտանաւերու գնման և նորոգութեան ինչպէս նաեւ նաւատորմին ամէն տեսակ գործողութեանց վրայ։ Յանձնաժողովին անդամներն են ծովային ընդհ. Սպայակոյտին նախագահ Զօր. Ահմէտ փաշա, (նախագահ), Արքունի Նաւարանին գործարաններուն Տնօրէն Ստիլ փաշա, Նաւարանի պաշտօնատարներէն Շիւքրի փաշա, շինութեանց Յանձնաժողովին նախագահ Հիւսնի փաշա և ծովային Խորհուրդին անդամ Նեճիպ փաշա։

*** Ծովային նախարարութիւնը դպրոց մարտանաւ մը պիտի յանձնարարէ Եւրոպա, ծովային վարժարանի շրջանաւարտներուն գործնական մարզումին համար։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ նկատելով որ Վագֆ գիւղերու տասանորդին հաշուոյն նահանգներու կեդրոններէն վճարուելիք գումարները ելմտական պաշտօնեաներուն կողմէ ուրիշ նպատակներու կը ծախսուին և ժամանակին չեն յանձնուիր յատկացուած նպատակին, ծանոյց պէտք եղած տեղերը որ նոյն գումարները կանոնաւորապէս յանձնուին Վագֆի Սնտուկներուն։

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ՆԱՀԱՆԴԵՐԸ.— Կայս. Իրատէի մը համաձայն, երկուքական ոսկի պարգեւ և ոսկի Լիագաթի շքեղագրամը տրուեցաւ այն զինուորներուն որոնք մասնակցած էին Մանասթիրի Դոլո գիւղին մէջ աւազակներու հետ ընդհարման մը. երբ աւազակապետ Կօթա և Կոսլի ձերբակալուած էին։

—Ցարդ Հպատա չստացող Ռումէլցի կարօտներուն դրամական գումարներ և երկրագործական անասուններ պիտի բաժնուին։

ՊՈՐՍԻՑ ԴԻՍԴԱՆԸ.— Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ Պոլսոյ դեսպան իշխան Միրզա Ռիզա խան առջի օր մեկնած է Պոլիս դառնալու համար։

ԳՐԻԻՍԷԼԻ օսմ. դեսպանատան Ցրդ քարտուղար կարգուած էր, ինչպէս գրեցինք. Բ. Դրան խորհրդականներու սենեակին օգնականներէն Տիրան պէյ Նորատունկեան։ Տիրան պէյ առջի օր իր պաշտօնատեղին մեկնեցաւ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.— Ռուսիոյ և Պուլկարիոյ միջեւ նոր առեւտրական դաշնագրի մը բանակցութեանց համար, իշխանապետութիւնը երկու պատուիրակներ ընտրեց, իսկ Պուլկարիւսերպ առեւտր. դաշնագրին համար ալ երեք պաշտօնատար։

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԻԱՆ.—Տրապզոնի Օսմ. Պանքային տնօրէն Մ. Ժ. Կրիմպէրկ Ամասիա փոխադրուեցաւ նոյն պաշտօնով, իրեն յաջորդեց Էսկիշէհիրի տնօրէն Մ. Սքանցիան։ Պոլսոյ կողմի մասնաճիւղին պաշտօնեաներէն Մ. Կարապետեան Էսկիշէհիրի տնօրէն կարգուեցաւ։ Երուսաղէմի ճիւղին դերտնօրէն եղաւ Բարթ-Սայիտի ճիւղին քննիչ-օրէն Մ. Լամպէր։ Պէյրութի տնօրէն Մ. Ֆրանքուտիի և Հալէպի տնօրէն Մ. Հանըմօղլուի պաշտօնները փոխանակուեցան։ Պաղտատի տնօրէն Մ. Էտուարտս քննիչ կարգուեցաւ, որուն յաջորդեց դերտնօրէն Մ. Մէրկէրեան։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԶԳԵՍՏՆԵՐԸ.— Կայս. Իրատէի մը համաձայն, ոստիկաններու և ոստիկանզինուորներու համազգեստները բոլոր նահանգներուն մէջ միօրինակ պիտի ըլլան և պիտի պատրաստուին նուազուրդով։ Տեղւոյն Իսարէի ժողովները պիտի կատարեն նուազուրդները և յետոյ Պոլիս պիտի ղրկուին պաշտօնաթուղթերը։ Նոյն Իրատէն հրամայեց Սպարապետութեան Ելմտական Բարձր Յանձնաժողովին զրկել 1318, 19 և 20 տարիներուն ոստիկանզօրաց համազգեստներուն հաշիւները։

ՊԷՇԻՐԹԱՇ-ՀԱՅՏԱՐ ՓԱՇԱ ԳԻՄԸ.— Պէշիքթաշէն Հայտար Փաշա շոգենաւային երթեւեկ հաստատելու համար Մախաւսէի և Շիրքէթի միջեւ կատարուած բանակցութիւնները աւարտելու վրայ են։

ՊԷՐԼԻՆԻ օսմ. դեսպանատան զինուորական կցորդ գնդապետ Նազիֆ պէյ. Կայս. Իրատէի մը համաձայն, ներկայ պիտի գտնուի Գերմանական զինուորական զօրավարներու։

ԾԱՂԿԱՀՏԸ. — Վեհ. Սուլթանը հրամայեց հարկ եղած առողջապահական միջոցները ձեռք առնել՝ Պոլսոյ զանազան կողմերը երեւան եկած ծաղկախտին ճարակումը արգիլելու համար։ Բ. Դուռը պէտք եղած տեղերը հաղորդեց այս հրամանը. ծանուցանելով նաեւ աւելցնել պատուաստողներու թիւը։

ԷՎԳԱՖԻ հասոյթներուն իրենց ժամանակին գանձումը ապահովելու համար մասնաւոր կանոնագիր մը կը պատրաստուի։

ՇՔՈՏՐԱՑԻ լիճին վրայ չոգենաւ պիտի քանեցնէ Մախսուէի վարչութիւնը։

ԻԶՄԻՐԷՆ կը հեռագրեն թէ ժանտախտէ վարակուած երկու հոգին բոլորովին ապաքինած են և թէ նոր դէպք չէ պատահած։

ՕՍՄ. ԾՈՎԵՁՈՐԲՆԵՐՈՒՆ վրայ մաքսանենգութեանց առաջքը առնելու համար 10 եզերապահներ պիտի շինուին։ Զեռնհաս պաշտօնարանը հրաման ստացաւ օր առաջ աւարտելու յատակաձեւերուն քննութիւնը։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՁՄԵՌԸ.—Սաստկացուն ձմեռը ծայր առաւ։ Քանի օր է սոսկալի մրրիկ մը կը տիրէ։ Հողմախառն անձրեւը կը դիմ։ Ցսկէց զատ կը յաջողի նաև 60 ոսկի փոխ առնել հացագործէ մը։ Այս ճարտար առաւ.փախաւը թէեւ կը փախչի յետոյ, բայց ճամբան ձերբակալուելով դարձեալ Գոնեա կը տարուի։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ
BOURSE DE PARIS

15 Նոյեմբեր 1904

Հեռագրական գործակալութիւնը գիշերը մինչեւ ուշ ատեն Բարիզի Պօրսային գիները չհաղորդեց մեզի։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ
Վ. ԵՐԶԻՆ ԺԱՄ

Երէկ գիշեր ուշ ատեն հեռագրական գործակալութեանց կողմէ մեզ հաղորդուած հետեւեալ հեռագիրներ —

ԼՈՆՏՈՆ, 15 Նոյ.—Ցարդ, ո՛չ Թօքիոյէ և ոչ ալ Մանչուրիոյ ճարտնական բանակին կեդրոնէն ոեւէ հեռագիր եկած չէ հաստատող թէ զօր. Քուրոքի մեռած է։ Կ'երեւի թէ այդ լուրը Գործակալութեան մը շինած սուտն է, և կամ Քուրոքիի առողջութեան մասին սկիզբէն ի վեր տիրող այլ ընդ այլոյ զրոյցներուն մէկ չափազանցեալ ձեւը։

ԲՍՐԻԶ.—Վատիկանի մօտ ֆրանսական դեսպան Մ. Նիզառտ իր հրաժարականը տուաւ։

ԼՈՆՏՈՆ.—Թօքիօ հասած վերջին լուրեր կը հաստատեն թէ վերին սպարապետ զօր. Քուրոքաթքին յարձակում մը կը պատրաստէ Շանոյի դէմ։

ԲԱՐԻԶ.— Պալթիկի նաւատորմին վերջին նաւերը ի մօտոյ պիտի մեկնին ռուսական ջուրերէն, միանալու համար ծովակալ Բօժէսթվէնսքիի։

ԼՈՆՏՈՆ.—Բորթուկալի թագաւորը և թագուհին առտուն Անգլիա հասան։

ՊԵՐԼԻՆ.—Ռուս կառավարութիւնը Մանչուրիական բանակին համար, գերմանական զանազան մեծ վաճառատուններու կարեւոր ապսպրանքներ ըրաւ ձրան համազգեստներու։ Ցանձնարարութեան պայմանաժամը կարճատեւ ըլլալուն, աշխատութիւնները գիշեր, ցորեկ առաջ կը տարուին։

ՍԱԿԱՐԱՆ
ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍՈՂԳԱՐԱՆԸ

2/15 Նոյեմբեր 1904

ՕՍՄ. ՄԻԱՑՍԱԼ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	94 35½
Ամէնէն բարձր գիներ	95.01
» վար գիներ	94 23

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԷՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	126.—
Երէկուան բարձր գիներ	126 25
» վար »	125.62
Քրէտիի Ֆօնսիէ Էմիրսիէն Ա	291.—
» » » Բ	269.—
Քարափ	520.
Պանք Նաս. Կրէս.	427.—
Թրամվայի Բաժնեթուղթ	6.05
Ռէմիի պարաթուղթ Ֆրանք	385.—
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ. Ա.Ո.	12.02
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ. Օ.	4.05

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղ.էն	ղ. փր.
Մէճիտիյէ արծաթ	108.01
Անգլիական ոսկի	110.04
Ֆրանսական ոսկի	87.22
Քէրմից	51.05
Նոր մէթալիք	103.10
Բօլ	89.30
Բուպլի թղթադրամ	8.59
Լոնտոն 3 ամիս	111.—
Բարիզ »	22.63¾

"ՄԱՆԶՈՒՄԷ,,Ի ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆԸ 89

ԴԱՆԲԼ ՓՈՂՈՑԻՆ ՈՄԻՐԸ

Թարգմանեց
ԺԻՐՕԱԳԸ ՇԻՐԱԿԱՑԻ

ԽԷ.

ԳԵՂԱՆԻՆ ԱԼԻԷԴԻ ՁԵՆՔԸ

Այն ատեն սոսկալի կռիւ մը սկըսած էր։

Տարաբախտ Պէրդօն ցաւին սաստկութենէն գետինը կը տապլտկէր, մէկ ձեռքը աչքին վրայ դրած էր և աջ ձեռքը միայն ազատ էր որով կրցած էր բռնել Ալիէդի շրջազգեստը։ Մատները երկաթեայ կեռերու պէս էին և իր կատաղի ջանքերուն հակառակ, գեղանին Ալիէդ չէր կրնար փէշը ազատել։

Տասը վայրկեանի պայքարէ մը շնչապառ և երկրորդ ոստիկանի մը գալուստէն վախնալով, յուսահատակնարկ մը նետեց չորս դին։ Այն ատեն աչքերը հանդիպեցան արշաւսպի չիչին որ իր ոտքերուն տակ կը գըտնուէր։ Շիչը ամբողջովին պարզուած չէր։ Ալիէդ առաւ յաղթական ուրախութիւնով մը, չիչին մնացորդը պարպեց Պէրդօնի ձեռքին վրայ։ Ցաւի ճիչ մը լսուեցաւ և Պէրդօնի ձեռքը բացուեցաւ։ Բայց իսկոյն Պէրդօն երկու ձեռքերովը բռնեց Ալիէդի սրունքները և գետին տապլտեց զայն բուռն ցնցումով մը։

Այն ատեն էր որ Սուֆլար, Ալիէդ պատեր։ Այս զէնքը մատներուն մէջ դարձ ելով հանդերձ, կը հարցնէր իւրովի թէ արդեօք դրանը առջեւ կեցող գործաւորին վրայ յարձակէ՞ր կամ թէ փոխանակ իր ոյժը այս պայքարին մէջ սպառելու, աւելի աղէկ չէ՞ր սպասել Միլօրտի և խոյանալ անոր վրայ երբ պատուհանին առջեւ երեւէր։ Վասն զի վստահ էր որ Միլօրտ այն կողմէն պիտի գար զինքը երկու սուրի մէջ դնելու համար։ Բասդրօ. որ գործաւորի զգեստ հագած էր, անշարժ կեցած էր, կռնակը դուռին տուած, և աչքերը Սուֆլարի աչքերուն վրայ սեւեռած։

Անշարժ ու անխօս երկու թշնամիները զիրար կը չափէին ակնարկով։ Բասդրօ կ'սպասէր Սուֆլարի յարձակումին և Սուֆլար խելքը միաքը Բասդրոյի տալով հանդերձ, կը պատրաստուէր յարձակիլ Միլօրտի վրայ։

Վայրկեան մը անցած էր Բասդրոյի սուլելուն վրայ, երբ Միլօրտի ձայնը լսուեցաւ յանկարծ։ Ցուսոյ նշոյլ մը փայլեցաւ Սուֆլարի աչքերուն մէջ։

Միլօրտ պատուհանին առջեւ եկած չէր, դրանը ետին էր։ Ձայնը հոնկէ կուգար։ Պատուհանը ազատ էր։ Սուֆլար յանկարծ ծրագիրը փոխեց և ուրիշ ծրագիր մը յղանալուն պէս գործադրեց զայն։ Պատուհանի բանալին ձեռքին մէջ սեղմելով, խոյացաւ Բասդրոյի վրայ երբ անիկա բանալին կը դարձնէր դուռը բանալու համար։

Բասդրօ զգոյշ կեցած էր և Սուֆլար դանակի հարուած մը ընդունեց աջ ձեռքին վրայ, որ արիւնեցաւ։ Բայց իր հոգը չէր վիրաւորուած ըլլալը։ Ալիէդ իրեն կ'սպասէր, պէտք էր չուտով լմնցնել և անոր օգնութեան հասնիլ։

Քանի մը քայլ ետ գնաց, անդիմադրելի թափ մը առաւ, Բասդրոյի զէնքը հեռացուց ձախ ձեռքովը, մինչ աջ ձեռքովը կը զարնէր։ Հարուածը Բասդրոյի կոկորդին եկաւ և խեղճ մարդը ինկաւ դրան առջեւ։ Այն ատեն, անլուր սասկութեամբ և անհաւատալի արագութեամբ, Սուֆլար իրարու հետեւէ վերցուց երեք սեղանները, դրանը դէմ դրաւ և պատուհանը խոյացաւ։ Վայրկենէ մը, Միլօրտ, գինեպանին օգնութեամբ, պիտի քանար դուռը։ Այս վայրկեանը բաւական եղաւ Սուֆլարի՝ ցորենի դաշտը խոյանալու համար։

(Շարունակելի)

Առեւտրական Կեանքը

Սնանկութիւնը Ամերիկայի եւ Եւրոպայի մէջ

Անգլիայի վաճառականները շատ թուրքերի վաճառականներ քիչ կը սնանկանան

Վիճակագրական ծանօթութիւններ

Բաւական ժամանակ է սնանկութիւն չէր պատահած Պոլսոյ առեւտրական հրապարակին վրայ։ Մէկէն՝ անցեալ Հոկտեմբերի մէջ իրարու յաջորդող քանի մը սնանկութիւններ իրենց միջավայրին մէջ յառաջ բերին քիչ մը յուզում, որ արձագանգ գտաւ տեղական թերթերու մէջ։

Սնանկութիւնները, պա՛րզ ըլլան թէ խարդախ, հետեւանք ըլլան ձախորդութեան, անխոհեմ ձեռնարկներու թէ ենթադրեալ արարքներու, կ'արժեն որ լուրջ խորհրդածութեան առարկայ ըլլան միշտ, թէեւ դժբախտաբար չեն եղած ցարդ։ Մեր մէջ սովորութիւն է ընդհանրապէս՝ մեծագումար սնանկութեան մը կամ գայթակղեալ խաբեութեան մը առթիւ միայն հրապարակին մէջ շրջող տարաձայնութեանց վրայու անոնց տպաւորութեամբ գրի առնել տեսութիւններ, որոնցմէ չենք կարծեր թէ օգտուած են գործի մարդիկը։

Եթէ վերլուծենք մինչեւ հիմա մեր մէջ հրատարակուած այդ կարգի գրութիւնները, պիտի տեսնենք թէ անոնց մէջ սա չորս կէտերը միայն նկատի առնուած են. 1. — Սնանկութիւնը մութ գոյներով պատկերացնել։ 2.— Սնանկին պախարակելի արարքները հրապարակել։ 3. — Վաճառականաց վարկի դրութիւնը քննադատել, և 4.— Մասնաւոր դէպքերէ ծայրեղ դատումներով ընդհանուր առեւտրական աննպաստ կացութիւն մը եզրակացնել։

Ասոնցմէ, ինչպէս ըսինք, չենք կրծեր թէ օգտուած ըլլայ ո և է առեւտրական մը, որովհետեւ ապարդիւն է մութ գոյներով ներկայացնել սնանկութիւնը ա՛յն առեւտրականին, որ սնանկութիւն բռնէն իսկ արդէն կը խորտի ցորտի ի վիճակի է իր պարտքերը հատուցանելու, իսկ ինչ օգուտ կրնայ ընել անոր որ այլ եւս իր վճարումները դադրեցնել ստիպուած է։ Սնանկին արարքները հրապարակելով կարելի է անոր գործոց վրայ ազդեցութիւն մը ընել, բայց դարձեալ ատկէ ընդհանուրին օգուտ մը չկայ։ Զի կրնար նոյն իսկ զգուշացուցիչ օրինակ մը ըլլալ ուրիշ առեւտրականի մը, որովհետեւ սնանկին fоliforsшapoն, զոր գրէթէ միշտ կը յաջողին կնքել, հակասութիւն մը կ'ըլլայ ընդհանրապէս անոր նկատմամբ մտածուածներուն։ Նոյնպէս անօգուտ է յորդոր կարդալ հրապարակի վրայ ընդունուած ու գործադրուած վարկի դրութիւնը փոփոխելու, քանի որ էն անփորձն իսկ գիտէ արդէն կանխիկին ու ապառիկին տարբերութիւնը իր հետեւութիւններով, և եթէ մերթ չափազանցութիւններ կ'ըլլան, արդիւնք են գործին բնութեան ու հարկեցուցիչ պարագաներու։ Վաճառական մը երբ ապառիկ կը ծախէ՝ ի՛ր չահուն համար է, ո՛չ թէ գնողին։— Իսկ բոլորովին անհիմն է այն աննպաստ եզրակացութիւնը, զոր մասնաւոր պարագաներէ դատելով կը հանեն ոմանք առեւտրական ընդհանուր կացութեան բարոյականին վրայ, ինչու որ ամբողջ առեւտրական երկիրներու մէջ Թուրքիա է, ուր ամէնէն նուազ սնանկութիւն կը պատահի և եթէ երբեք սնանկութեան դէպքեր մեր մէջ կը յաճախեն իսկ, անոնք հետեւանքն են մէկ կողմէն առեւտրական սովորութիւններու հետզհետէ տարածուելուն, առեւտրական օրէնքին խստիւ կիրարկուելուն, և միւս կողմէ երկրին առեւտրականներու թիւին չանալուն, և բնա՛ւ՝ նիւթական կամ բարոյական ընդհանուր անկումի մը։ Հետագայ թուականներէն, որոնք գլխաւոր առեւտրական ազգերուն վերջացող հինգ տարուան մէջ պատահած սնանկութեանց միջին թիւերն են, ընթերցողը կը տեսնէն թէ հարուստ, գործունեայ ու խստապահանջ երկիրներու մէջ ամէնէն աւելի սնանկութեան դէպքեր կը պատահին։

Միացեալ Նահանգք	9320.—	5382	բնակչաց թիւին մէկ հատ սնանկ
Ֆրանսա	7313.—	5151	» » » »
Անգլիա	7165.—	3625	» » » »
Գերմանիա	5770.—	7839	» » » »
Աւստրիա	1046.—	21170	» » » »
Իտալիա	837.—	34002	» » » »
Հոլանտա	836.—	4800	» » » »
Պելժիա	618.—	8932	» » » »
Բուլգարիա	214.—	25770	» » » »

Սոյն վիճակագրութենէն կը տեսնուի թէ ամէնէն շատ սնանկութիւն պատահած է Ամերիկայի մէջ, 9320 հատ։ Իսկ բաղդատաբար իր բնակչաց թիւին՝ ա՛լ աւելի պատահած է Անգլիոյ մէջ, 7165 սնանկութիւն՝ մէկ սնանկ 3625 բնակիչէն։— Սակայն ուշագրաւ պարագան սա է թէ Անգղիոյ մէջ, 1700ին պատահած էր 38 սնանկութիւն միայն և 1800ին 1240։ Եթէ սնանկութեանց շանսալը կարելի ըլլայ վերագրել երկրի մը վաճառականութեան անկումին, պիտի հետեւէր թէ այսօր իբր վաճառական ազգ պէտք չէր գոյութիւն ունենար Անգղիա։

Աւելորդ է կրկնել թէ բոլոր առեւտրական երկիրներու մէջ ամէնէն նուազ սնանկութիւն պատահող երկիրը Թուրքիա է, և բոլորովին անհիմն են այդ մասին եղած չափազանցութիւնք։ Այսու հանդերձ, որովհետեւ սնանկութիւնը դժբախտութիւն մը, փճացում մըն է, անչուշտ ցերմապէս փափաքելի է անոնց թիւին կրելի եղածին չափ նուազումը կամ բոլորովին բարձումը մեր առեւտրական հրապարակին վրայէն, որ կարծենք թէ «սնանկութեան պատճառներուն լրջօրէն հետազօտութեամբ և ուսումնասիրութեամբ» միայն կարելի է։

Բիւինկ Շուկայի բեռակաւորիւն անուն իր գրքին Զախորդութիւն գըլուխին մէջ կը գրէ. «—Նաբոլէան սովորութիւն ունէր ամէն անգամ յաղթութիւն մը տանելէ յետոյ երթալ պատերազմի դաշտին վրայ ու գրոծուած աւերները դիտել։ Հո՛ն միայն կը սորվէր ռազմավարութիւնը։ Տընտեսական պայքարներու մէջ ալ չպարտուելու համար յանձնարարելի ուրիշ լաւագոյն միջոց մը չկայ։ Զանազանելու համար պէտք է սնանկութեան պատճառները գիտնալ»։ Ու այսպէս շարունակելով յիշեալ մատենագիրը, ցոյց կուտայ արդիւնքը հարիւրաւոր սնանկութեանց պատճառներուն քննութեան, զոր ըրած են երկու Անգլիացի նշանաւոր ընկերաբաններ և գտած են թէ սնանկութեան պատճառներն են

1. Կարողութենէ վեր գործերու ձեռնարկել։

2. Զգիտցած գործերու վրայ չահադիտութիւն ընել։

3. Կանոնաւոր տեսակ չբռնել։

4. Շահէն աւելի ծախսել։

Անհաւասիկ չորս ամենապարզ պատճառներ որոնք առեւտրական մը սնանկութեան կ'առաջնորդեն։ Եւ սակայն —պիտի ըսեն թերեւս ոմանք— ինչ դիւրին, ինչ ապահով ճամբայ չտնանկանալու համար։ Արդարև այդպէս է, եթէ գործնականի մէջ անակնկալներ, ու հարկեցուցիչ պարագաներ չարգիլեն առեւտրականին անխոտոր ընթանալ այդ ճամբուն մէջ։ Ցառաջդիմութեան իղձը, չահաւոր աւիթէ մը օգտուելու եռանդը, ուրիշի մը հետեւելու բարի նախանձը, նոյն իսկ վարկ բաղդին միայն իր անձնական չահուն համար ըրած մեքենայութիւնները կ'զգլխեն առեւտրականը ու կը մղեն այն ճամբուն մէջ որ դէպ անկում կը տանի։ Սնանկութիւն պատճառող գործերէն զգուշանալ չատ դիւրին չկարծուի, որովհետեւ էն փորձառու ու էն ուշիմ անձերն իսկ սխալած են։ Պէտք է անանձք լուրջ խորհրդածութեան առարկայ ըլլան և մասնաւոր կարեւորութիւն մը տուի անոնց, մանաւանդ յաջողող վաճառականներնդ մէջ, որովհետեւ սնանկութեան սերմը յաջողութեան մէջ կը ցանուի։ Առեւտրական մը յաջողութեան մէջ իր կարողութենէ վեր գործերու կը ձեռնարկէ, չգիտցած գործերուն կը միջամտէ, յաջողութեան մէջ կը մոռնայ հաչիւն ու տոմարը, և ծախքի մեծ գումարներ կը բանայ, ու այդպէս անզգալաբար կը զանուի այնպիսի վիճակի մը մէջ, ուր առեւտրական աննպաստ հով մը, անակնկալ դէպք մը կրնայ անմիջապէս տապալել զայն։ Ո՛րքան օգտակար կ'ըլլար եթէ կարելի ըլլար երբեմն երբեմն պատահած սնանկութեանց պատճառները ուսումնասիրել։

Վ.Ա.Հ.ՐԱՄ

Ծովային վաճառականութիւն

Նաւապետին գլխարկը

Նաւապետին գլխարկը կամ գլխարկի իրաւունքի կ'ըսուի գումարի մը զոր ծովային վաճառականութեան օրէնքով նաւը բեռնաւորողը պէտք է տայ նաւավարձքէն զատ Սկիզբները, այս վճարումը նուէր մըն էր նաւապետին տրուած։ Այս սովորութեան ծագումը չատ հին է։ Վաճառականները, նաւապետին ծառայութեանց փոխարէն կուտային այս նուէրը որ փակեղ և յետոյ գլխարկ կոչուեցաւ, որովհետեւ սառագիւ ծանրագին գլխարկ մը կը տրուէր։ Գլխարկը կը պատկանէր նաւապետին և իր թոշակին մաս չէր կազմեր։ Բայց քիչ քիչ նաւապետները իրենց համար վար դրին այս պարգեւը, և այսօր գլխարկի իրաւունքը ընդհանրապէս կը նկատուի նաւավարձքին մէկ մասը։ Ասկէ կը հետեւի որ եթէ նաւապետն ինք ստանայ գլխարկին իրաւունքը, պէտք է հաչուեցուի նաւաստիներն, իբրեւ նաւավարձք։ Նաւավարձքին վճարման մասին նաւատերը առանձնաշնորհում կը վայելէ։ Այս առանձնաշնորհումը կը տարածուի նաև գլխարկի իրաւունքին վրայ։ Եթէ նաւապետը իր պայմանագրութեան մէջ յիշատակէ որ գլխարկին իրաւունքը իրեն կը պատկանի, այն ատեն ինք կ'ստանայ։ Նաւաստիները ընդհանրապէս նաւապետին կուտան այսչափ առ հարիւր մը նաւավարձքին վրայ։ Կարգ մը բեռներու համար, որոնք մասնաւոր խնամք կը պահանջեն, ինչպէս արջառ եւն., բեռնողը երբեմն պարգեւ կուտայ նաւապետին որ գլխարկի իրաւունքէն անկախ է։ Անգլիոյ ովսորութիւնք կ'ընդունին գլխարկի իրաւունքը hatmoney անուամբ։ Գերմանիոյ մէջ ալ կայ և կը կոչուի Kaplaken, և այսօր սկզմամբ կը պատկանի նաւաստիին։ Սպանիոյ մէջ ալ այսպէս է։

Բարեշրջումը Վաճառականութեան մէջ

"Առեւտրամիտ,, Ներոն դպրոցը

[MERCANTILISME]

Բ.

Ֆրանսայի Երեսփ. Ժողովը, ուր մեծ կալուածատէրեր և գործարանատէրեր կային, մեծամասնութեամբ ընդունեց աշխատութեան ազատութիւնը Ֆրանսայի մէջ, բայց մերժեց փոխանակութեանց ազատութիւնը արտասահմանի հետ։ Ամէնէն ազդեցիկ անդամները կը պատկանէին Առեւտրամիութիւններու Դպրոցին որուն սկզբունքն էր չատ ծախել արտասահմանի մէջ և քիչ գնել անկէ, որպէս զի երկիրը հարստանայ թանկագին մետաղի յաւելումով։ Այս սկզբունքը գերագոյն իմաստութիւն նկատուած էր։ Երեսփ. Ժողովոյ անդամներէն չատերը անուծելի կերպով կապուած էին այս վարդապետութեան, վասն զի տէր ըլլալով ագարակներու և գործարաններու, որոնց զուտ արդիւնքը իրենց եկամուտին ամէնէն որոշ մասը կը կազմէր, անձնական չահ ունէին երկրագործական արտադրութիւններու և բանուած ապրանքներու ներածումին չափաւորումէն։ Այս եկամուտը աւելցնելու համար, կուսակից էին միջոցներ ձեռք առնելու, որպէս զի այս երկրագործական արտադրութիւններուն գինը բարձրանայ։ 12 տարուան մէջ, 1814էն 1826, քուէարկեցին կարգ մը օրէնքներ որոնցմով արգիլուեցան կամ ծանր մաքսեր դրուեցան արտասահմանէ եկած ապրանքներուն մեծ մասին վրայ և կազմուեցաւ մաքսապաշտպան դրութիւն մը։ Այս դպրոցն ալ իր մատենագիրները ունեցաւ, մասնաւորապէս Ֆէրրիէ։ Ռօսի, Պլանքի, Միլէլ Շեվալիէ, Վոլովսքի, Կարնիէ տնտեսական գիտութիւնը դասախօսեցին Քոլէժ ժը Ֆրանսի և ապա Կամուրջներու և Ճանապարհաց վարժարանին մէջ։ Ժուրնալ ան զ'էքոնոմիսդը և Քաղաքական Տընտեսութեան ընկերութիւնը հիմնուեցան Բընուարի, Իբոլիդ Բաբի և այլոց անօրէնութեան տակ։ Տնտեսական օրէնսդրութեան խնդիրները աւելի ուշադրութեամբ ուսումնասիրուեցան, գըլխաւորապէս մաքսապաշտպան սակագոյները։ Բարդրդ Բիլի մաքսային բարեղծումը Անգլիոյ մէջ՝ թուռն վիճաբանութիւն մը բացաւ ի Ֆրանսա այս խնդրոյն վրայ։ Երկաթուղիներու խնդիրը տասն տարիի չափ սեղանի վրայ մնաց և վիճաբանութիւն եղաւ ո՛չ այնչափ հաղորդակցութեան ճամբաներու օգտակարութեան օրէնքի դրամագլուխներու տեսակէտով։ 1841ին օրէնք մը գրուեցաւ աղաց աշխատութեան վրայ գործարաններու մէջ, ու բովհետեւ անտեսական-զգայական գրպրոցը աղաքներու պաշտպանութեան գաղափարը տարածած էր։ Վիլնէօվ Պարժօն և Պառոն ար Ժէռանտօ այն դպրոցին ամէնէն նշանաւոր մատենագիրներն էին այն ատեն։ 19դ դարուն սկիզբէն ի վեր, եղած չէր ժամանակ մը ուր այսքան վիճաբանութիւն ըլլար աշխատութեան և դրամագլխին վրայ և առօրեայ մամուլին մէջ այսքան տեղ տրուէր քաղաքական տնտեսագիտութեան վերաբերեալ վարդապետութիւններու։ Այս վիճաբանութիւններուն կը մասնակցէին Միշէլ Շեվալիէ, Մօլինարի, Վալօվսքի, Լէոն Ֆուշէ են.։ Պասդիայի և Բրուտոնի վիճաբանութիւնը մանաւանդ նշանաւոր է։ Այս կերպով արմատական փոփոխութիւն մը տեղի ունեցաւ տնտեսական խնդիրներու մէջ։ Տնտեսական օրէնսդրութիւնը, որ մինչ չէս այն ատեն նպաստաւոր էր վաճառական և գործարանատէր դասուն, կամ պաշտօնեայ գործածողներուն, սկսաւ աւելի հոգ տանիլ միւս դասակարգին, այսինքն պաշտօնեաներուն։

Առեւտրական Օրէնսգիտութիւն

Փոխադրագիրը

(Շար.)

Բ.— Տեսօրէն սակաւ օր կամ ամիս յետոյ պայմանաժամը լրանալու համար գրուած փոխագիր մը մինչեւ որ վրան քաշուած անձին չներկայացուի, պայմանաժամը չի լրանար, որով փոխագրին հատուցուիլը պահանջելէն առաջ ընդունիլը պահանջելու է։ Երբ վրան քաշուած անձը ընդունի, պայմանաժամը ընդունելու թուականէն կ'սկսի։ Օրինակ.— «Փոխ-գիրը ձեզի ներկայացած օրէն 15 օր յետոյ սակաւ դրամ վճարեցէք եւն.»։ Եթէ սոյն փոխ-գիրը հոկտ. 1էն ընդունուած է, պայմանաժամը 16ին կը լրանայ, իսկ եթէ չէ ընդունուած, բողոքագրին թուականէն սկսեալ 15 օրուան մէջ պայմանաժամը լրացած կ'ըլլայ։ Իսկ եթէ փոխ-գիրը օրին վճարելու համար քաշուած է և կամ փոխ-գրին պայմանաժամը լրանալէն առաջ վրան քաշուած անձը մեռած է, այս երկու պարագաներուն մէջ ընդունել տալու համար ներկայացնելու պէտք չի կայ, որովհետեւ, ինչպէս որ տեսօրէն հատուցուելիք փոխագրին ընդունիլը պահանջելուն մէջ իմաստ մը չի կայ, նոյնպէս ալ սնանկութեան պարագային պարտքի մը պայմանաժամը ըստ օրինի լրացած համարուելուն, մնանկ հռչակուած անձէն ընդունելու պահանջմը աւելորդ գործողութիւն մըն է։

Գ.— Երբ փոխագիր մը վրան քաշուած անձին ընակավայրէն տարբեր տեղ մը հատուցանելու համար քաշուած ըլլայ, պայմանաժամը լրանալէն առաջ պէտք է վրան քաշուած անձին ներկայացնելով ընդունել տալ, որպէս զի այս վերջինը պարունակուած գումարը պայմանեալ տեղը հատուցանելու համար կարենայ ժամանակին դրկել։ Բայց ամէն պարագայի մէջ, այսօր պիտի տեսնէի ձեզ, վասն զի այս իրիկուն, աւուրչէքներուն վճարումէն եաքը, ձեր տունը պիտի գայի։

—Ինծի հետ խօսելիք ունէիք, Լէոն։

—Այո՛, և լուրջ խնդրոյ մը վրայ, ըսաւ ձայնը թեթեւապէս յուզուած։

—Ա՜հ, Ամատեան իմ, ըսաւ Սբրիզ մտահոգ։ Ինդիրը ինչ բանի վրայ է։

—Օհ, ցաւալի բան մը չկայ, ընդհակառակն։ Նախ պէտք է ըսեմ ձեզի որ մայրս ու ես վաղը փակցին կողմերը պիտի երթանք պտտինք, և ճաշերնիս հոն պիտի ընենք, և չգա՞ ձընիւ պիտի ըլլաք եթէ մեզի ընկերանաք։

—Անշուշտ, ըսաւ Սբրիզ աջմանագիտօրէն, եթէ ձեր մայրը կ'ուզէ...։

—Գիտէ որ կինս պիտի ըլլաք։

Սբրիզ աչքերը կիսաբոլոր խանարհեցուց և մինչեւ ոտքին ծայրը դիտեց մտախոհ երեւոյթով մը։

—Ձեր ճաշի հրաւէրն է զոր այնքան լուրջ բան մը կը նկատէք, հարցուց Սբրիզ խորամանկ երեւոյթով։

—Բարի լոյս, Օր. Սբրիզ։ Շատ ազնիւ էք որ հոսկէ կ'անցնիք։

—Որոհեցայ որ ձեզ կը տեսնեմ, պատասխանեց աղջիկը միամտաբար և քիչ մը կարմրելով։

—Աղէկ գուշակեր էք, Սբրիզ։ Բայց ամէն պարագայի մէջ, այսօր պիտի տեսնէի ձեզ, վասն զի այս իրիկուն, աւուրչէքներուն վճարումէն եաքը, ձեր տունը պիտի գայի։

—Ինծի հետ խօսելիք ունէիք, Լէոն։

—Այո՛, և լուրջ խնդրոյ մը վրայ, ըսաւ ձայնը թեթեւապէս յուզուած։

—Ա՜հ, Ամատեան իմ, ըսաւ Սբրիզ մտահոգ։ Ինդիրը ինչ բանի վրայ է։

—Օհ, ցաւալի բան մը չկայ, ընդհակառակն։ Նախ պէտք է ըսեմ ձեզի որ մայրս ու ես վաղը փակցին կողմերը պիտի երթանք պտտինք, և ճաշերնիս հոն պիտի ընենք, և չգա՞ ձընիւ պիտի ըլլաք եթէ մեզի ընկերանաք։

—Անշուշտ, ըսաւ Սբրիզ աջմանագիտօրէն, եթէ ձեր մայրը կ'ուզէ...։

—Գիտէ որ կինս պիտի ըլլաք։

Սբրիզ աչքերը կիսաբոլոր խանարհեցուց և մինչեւ ոտքին ծայրը դիտեց մտախոհ երեւոյթով մը։

—Ձեր ճաշի հրաւէրն է զոր այնքան լուրջ բան մը կը նկատէք, հարցուց Սբրիզ խորամանկ երեւոյթով։

Ընդունելու համար իրեն փոխագիր ներկայացուած անձը 24 ժամուան մէջ ընդունիլը կամ չընդունիլը պէտք է յայտնէ։ Եթէ փոխագիրը վրան քաշուած անձին քով ձգուած է, ամէն պարագայի մէջ 24 ժամուան մէջ պէտք է այս վերջինը վերադարձնէ զայն ներկայացնող անձին, ընդունի կամ չընդունի, եթէ չվերադարձնէ, ասկէ ծագած վնասուց պատասխանատու է։ (*)

ՆՇԱՆ ՁԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ
Փաստաբան

Պարզ Խօսքեր

Սիրելի Հրանտ,

Ծարտարարուեստի մէջ նկատելի առաջին կէտն է որոշել այն առարկաները որոնց պէտք ունինք և երկրորդ կէտն է չնչել կամ արտադրել զանոնք կարելի եղածին չափ քիչ աշխատութեամբ։ Հետեւապէս, պէտք է փնտռենք հաստատենք թէ ի՞նչ բաներ անհրաժեշտ են հարստութեան արտադրութեան համար։ Արդ, երեք գործիքներ կան որոնք հարստութիւն արտադրելու կը նպաստեն, 1. հողը, 2. աշխատութիւնը, 3. դրամագլուխը։ Արտադրութեան մէջ, այս երեք գործիքները կը միացնեն իրենց ոյժերը։ Աշխատութիւնը կը կիրարկենք հողին վրայ և դրամագլուխը կը գործածենք աշխատաւորին օգնելու համար։ Ամէն անգամ որ հարստութիւն մը արտադրել կ'ուզենք, հողին, լիճին, գետին կամ ծովին կը դիմենք, անոնցմէ առնելու համար այն նիւթը որ հարստութիւն մը պիտի կազմէ։ Զնոնք կրնար ո՛և է հարստութիւն արտադրել, առանց այս նախանիւթերուն։ Գնդասեղ մը չինելու համար պղինձի, զինկոյի, անագի պէտք ունինք, որոնք կ'արտադրուին հանքերէն։ Ծարաւէն մը չիջնելու համար մեռաքսի և ներկերու կը կարօտինք։ Նախանիւթէն զատ ուրիշ բան մըն ալ կայ որ անհրաժեշտ է, այսինքն ոյժ մը որ օգնէ մեզ այս նախանիւթը փոխադրելու և չինելու։ Մարդը բնականաբար չուզեր իր թեւերն ու օրանքները յոգնեցնել և կը չնչէ հողմաղացներ, նաւեր, շոգեշարժ մեքենաներ եւն.։ Հողը կամ բնութիւնը մեզ կը հայթայթէ մեւեւոյն ատեն թէ հարստութեան նախանիւթերն և թէ այն ոյժը որ կ'ոգնէ մեզ նախանիւթերը հարստութեան վերածելու։ Ինչ որ այսպէս կը հայթայթէ մեզ արտադրութեան առաջին գործիքը, կը կոչուի բնական ազդակ, որոնց ամէնէն կարեւորն է հողը, վասնզի կրնայ միակուրկ և արտադրել ամէն տեսակ բերք։

Հարստութիւն արտադրող երկրորդ գործիքին՝ աշխատութեան վրայ յաջորդ անգամ։

(*) Վրան քաշուած անձը (մուխաբաաչ) եթէ փոխագիրը 24 ժամ քովը վար դնէ, Օրէնսգէտներէն ոմանց կարծիքով, ընդունած կը նշանակէ, սակայն Ֆրանսայի ամէնէն հռչակաւոր օրէնսգէտ Պօթիէ ասոր հակառակ կարծիք կը յայտնէ։

Բրուսիոյ վաճառականական օրէնքին տրամադրութեանց համաձայն փոխագիրը վրան քաշուած անձը եթէ ոչ առարկութիւն չընելով վար դնէ, ընդունած կը համարուի։ Անգղիոյ մէջ վաճառականներու սովորութիւնն ալ այսպէս է։

Սկոտիոյ, Բորթուկալի և Նաբոլիի մէջ վաճառականական սովորութիւնները ասոր հակառակ են։

ՍԻՄՈՆ ՁԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ

Տեր եւ Տնօրէն
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԴԱՅՍԷՐԵԱՆ

ԲՕՆՍՈՆ ՏԻՒ ԹԷՐԱՅԼ

Ռ Օ Ք Ա Ն Պ Օ Ն

ԲԱՐԻՋԵԱՆ ՄԵԾ ՏՈՒԱՄ

Թ Ա Ր Գ Մ.
Ժ Ի Ր Ա Ց Ի Շ Ի Ր Ա Կ Ա Ց Ի

Ա. Մ Ա Ս

Խորհրդաւոր ժառանգութիւնը

Ե.

Կ Ի Ն Ե Օ Ն

—Ինչ պիտի ընես խնայութիւններդ, Օրիորդ։

—Ա՜հ, Տիկին, ըսաւ Սբրիզ լուրջ դէմքով մը զոր կիսովին կը հերքէր իր զուարթ կերպարանքը, դրամ պէտք է դիրք մը չնչելու համար։

—Ինչպէս, խանո՞ւթ պիտի բանաս։ Մեզմէ պիտի բաժնուիս։

— Ո՛չ, ադ ըսել չուզեցի։

— Աղէկ թերեւս ամուսնանալ կ'ուզես։

— Հարկա՛ւ, պատասխանեց Սբրիզ միամտաբար։

Երիտասարդ պաշտօնեան, որ նոյնպէս աղջկան հաչիւը կ'անցընէր տեսրակին մէջ, այս խոստովանութեան վրայ մեղանի բիծ մը կաթեցուց տեսրակին մէջ և գրիչը ձեռքէն ինկաւ։

— Է՛ ուրեմն, ըսաւ Տիկին Լըկրան, ձեր զգացումները բարի են և համարձակօրէն կը խօսիք, աղո՛ր։ Աւելի աղէկ է ամուսնանալ բարի աղու մը հետ և գդակ դնել, քան թէ փետուրներ ունենալ գլխարկին վրայ, ինչպէս կ'ընեն չատ աղջիկներ, կամովին խաբուելով նորաձի երիտասարդներէ, որոնք դեղին ձեռքցներ կը դնեն և ապակիի կտոր մը ունին իրենց աչքին վրայ, զարդի համար։

— Տիմա՞ր ի՞նչ է մեր վարպետը, մրմռաց Նիհար, ծաղկաւեր, շիկագոյն աղջիկ մը որ գլուխը ծռած կ'աշխատէր։ Եթէ ես Սբրիզի պէս աղուոր ըլլայի, քամակս չէի ծռեր օրական 1½ ֆրանք շահելու համար և վեց ամիս չքաշած, կառքով կը պտտէի։

Սբրիզ մտածեցաւ էր հաչուեսեղանին, որուն եաեւ նորաձի պաշտօնեան մեղանի բիծը կը հանէր քերթիչ գործիքով մը։

—Ա՜հ, Օրիորդ, մրմռաց ատակը համբելով աղջկան ձեռքը, եթէ ամուսին մը կ'ուզէք, ե՛ս կամ։

—Խօսեցեալ ունիս, պզտիկ, հարցուց Տիկին Լըկրան, խեղճ արկղակալին յուզումէն յետոյ բարութիւնը ընդմիջելով այսպէս։

—Այո՛, ունիմ, պատասխանեց Սբրիզ։

Արկղակալին դէմքը, որ կարմիր էր, դեմ դեղին եղաւ և ձեռքը դողաց երբ ըստ սովորութեան կը հաչուէր ութ հատ երկու ֆրանքնոցներն և 17 ֆրանք 45 սանդիմին վրաղիրքը։

—Կրնանք հարցնել, փոքրի՛կ սմսեղուկ, շարունակեց տիրուհին, թէ ո՛վ է այդ խօսեցեալը։

—Քարի ու անկեղծ գործաւոր մըն է, ըսաւ Սբրիզ։

—Կը սիրե՞ս։

—Ա՜հ, անխելքութիւն չէ՞ երբ ամուսնանամ այնպիսի մարդու մը հետ որ գործիս չի գար, ըսաւ աղջիկը խնդալով։

Եւ Սբրիզ ստակը դրպանեց, նոր գործ առաւ, վարպետին յանձնարարութիւնները լսեց, ալիքաւոր օրիորդները բարեւեց, Տիկին Լըկրանէն հրաժեշտ առաւ և դուրս ելաւ։ Վաճառատունները պաշտօնեաները, որոնք անոր Բամպիւդօ փողոց երթալը տեսած էին, հիմա պիտի կրնային դիտել որ Սբրիզ աւելի շուտ կը քալէր Դարբի փողոցը, ծառուղիին ուղղութեամբ վերադարձած միջոցին։ Կարծես թէ կ'ուզեցեր տուն դառնալու։ Սակայն այնպէս չէր, վասն զի փոխանակ դէպ արուարձան երթալու, Շաբաթ փողոցի ճամբան բռնեց, հոն ուր կը գտնուէր Լէոն Բօլանի վարպետին՝ Պ. Կրոյի գործանոցը։

—Բախտ պիտի չունենամ եթէ Լէոնը չտեսնեմ, մրմռաց Սբրիզ։

Երեսնագործին խանութին առջեւ հասնելով, քայլերը մեղմացուց և ցուցափեղկին մէջ կարասի մը դիտել ձեւացուց։ Բանւորներու տպագայ վերակացուն դրան առջեւ էր և Սբրիզը տեսնելով դուրս ելաւ։

Լէոն Բօլան բարձրահասակ երիտասարդ մըն էր, 26-28 տարու, խարտեաշ մօրուքով, վարդագոյն թարմ մոյնքով և հէրքիւլեան կերպարանքով, որ ցոյց կուտար թէ անսովոր ոյժ մը ունէր։ Առանց ատուգիւ գեղեցիկ ըլլալու, Լէոն ունէր մին այն չնորհալի դիմագծութիւններէն որոնք բարեմտի և անկեղծ նկարագիր մը կը յայտնեն։ Իր խոշոր կապոյտ աչքերը քաղցրութիւն և բարութիւն կ'արտայայտէին։ Սբրիզի քով եկաւ ժպիտ մը ունենալով չրթունքին վրայ և սիրալիր ակնարկ մը աչքերուն մէջ և անոր փոքրիկ ու փափկիկ ձեռքը իր գործաւորի յոգնած ձեռքին մէջ բռնելով ըսաւ.

—Բարի լոյս, Օր. Սբրիզ։ Շատ ազնիւ էք որ հոսկէ կ'անցնիք։

—Որոհեցայ որ ձեզ կը տեսնեմ, պատասխանեց աղջիկը միամտաբար և քիչ մը կարմրելով։

—Աղէկ գուշակեր էք, Սբրիզ։ Բայց ամէն պարագայի մէջ, այսօր պիտի տեսնէի ձեզ, վասն զի այս իրիկուն, աւուրչէքներուն վճարումէն եաքը, ձեր տունը պիտի գայի։

—Ինծի հետ խօսելիք ունէիք, Լէոն։

—Այո՛, և լուրջ խնդրոյ մը վրայ, ըսաւ ձայնը թեթեւապէս յուզուած։

—Ա՜հ, Ամատեան իմ, ըսաւ Սբրիզ մտահոգ։ Ինդիրը ինչ բանի վրայ է։

—Օհ, ցաւալի բան մը չկայ, ընդհակառակն։ Նախ պէտք է ըսեմ ձեզի որ մայրս ու ես վաղը փակցին կողմերը պիտի երթանք պտտինք, և ճաշերնիս հոն պիտի ընենք, և չգա՞ ձընիւ պիտի ըլլաք եթէ մեզի ընկերանաք։

—Անշուշտ, ըսաւ Սբրիզ աջմանագիտօրէն, եթէ ձեր մայրը կ'ուզէ...։

—Գիտէ որ կինս պիտի ըլլաք։

Սբրիզ աչքերը կիսաբոլոր խանարհեցուց և մինչեւ ոտքին ծայրը դիտեց մտախոհ երեւոյթով մը։

—Ձեր ճաշի հրաւէրն է զոր այնքան լուրջ բան մը կը նկատէք, հարցուց Սբրիզ խորամանկ երեւոյթով։

—Բարի լոյս, Օր. Սբրիզ։ Շատ ազնիւ էք որ հոսկէ կ'անցնիք։

—Որոհեցայ որ ձեզ կը տեսնեմ, պատասխանեց աղջիկը միամտաբար և քիչ մը կարմրելով։

—Աղէկ գուշակեր էք, Սբրիզ։ Բայց ամէն պարագայի մէջ, այսօր պիտի տեսնէի ձեզ, վասն զի այս իրիկուն, աւուրչէքներուն վճարումէն եաքը, ձեր տունը պիտի գայի։

—Ինծի հետ խօսելիք ունէիք, Լէոն։

—Այո՛, և լուրջ խնդրոյ մը վրայ, ըսաւ ձայնը թեթեւապէս յուզուած։

—Ա՜հ, Ամատեան իմ, ըսաւ Սբրիզ մտահոգ։ Ինդիրը ինչ բանի վրայ է։

—Օհ, ցաւալի բան մը չկայ, ընդհակառակն։ Նախ պէտք է ըսեմ ձեզի որ մայրս ու ես վաղը փակցին կողմերը պիտի երթանք պտտինք, և ճաշերնիս հոն պիտի ընենք, և չգա՞ ձընիւ պիտի ըլլաք եթէ մեզի ընկերանաք։

—Անշուշտ, ըսաւ Սբրիզ աջմանագիտօրէն, եթէ ձեր մայրը կ'ուզէ...։

—Գիտէ որ կինս պիտի ըլլաք։

Սբրիզ աչքերը կիսաբոլոր խանարհեցուց և մինչեւ ոտքին ծայրը դիտեց մտախոհ երեւոյթով մը։

—Ձեր ճաշի հրաւէրն է զոր այնքան լուրջ բան մը կը նկատէք, հարցուց Սբրիզ խորամանկ երեւոյթով։

—Ո՛չ, պատասխանեց Լէոն, ուրիշ բան է։ Գիտէք որ վարպետս խոստացաւ բանւորներու վերակացու ընել զիս երկու ամիսէն։

—Այո՛, հառաչեց Սբրիզ, որ կը խորհէր թէ երկու ամիսները երկու դար էին։

—Է՛ ուրեմն, ըսաւ գործաւորը զուարթօրէն, վարպետս միտքը փոխեց։

—Ինչպէս, վերակացու պիտի չըլլա՞ք։

—Ընդհակառակն, արդէն եղած եմ։

—Իրա՞ւ, պոռաց Սբրիզ ապշելով։

—Անհաւատիկ իրողութիւնը։ Անդուան, մեր առջի վերակացուն, որ գալ ամսուն վերջերը գործ պիտի բռներ իր հաչուոյն, ժառանգութեան մը թարացաւ և իր ծննդավայրը գնաց։ Այն ատեն ես իրեն յաջողեցի։

—Ցեսո՞ յ, ըսաւ Սբրիզ որ կ'սկսէր հանկալ։

—Անդուանի ծննդավայրը իմս ալ ըլլալով, խնդրեցի որ իմ հողս ալ ծախէ և թուղթերս բերէ։

—Ըսել է որ դուք պիտի չերթաք։

—Ո՛չ, պատասխանեց Լէոն, և որովհեւեւ Անդուան ութ օրէն ծրս պիտի ըլլայ...։

Կեցաւ ու աղջկան երեսը նայեցաւ։

(Շարունակելի)